

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Praha 2010

Alžběta Swiatková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

**Tresty jako prostředek ve výchově
Tělesné tresty**

**Punishment as a method in upbringing
corporal punishment**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc.

Autor:

Alžběta Swiatková

Praha 2010

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc. za vstřícné, trpělivé a odborné vedení bakalářské práce.

Zároveň bych ráda poděkovala za podporu a pomoc rodiny.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne 15. června 2010

Alžběta Swiatková

Anotace:

Předmětem bakalářské práce je zamyšlení nad používáním trestu jako výchovného prostředku, zvláště pak tělesného trestu. Práce v úvodu pojednává o výchově dítěte obecně a o vybraných výchovných prostředcích, trestu a odměně. V další části je nahlédnuto do historie trestu, dále následuje kapitola o tělesných trestech. Poslední kapitolu tvoří pohled na tělesné tresty a práva dítěte.

Praktická část shrnuje výsledky dotazníkového šetření, které mělo za cíl zjistit názory určité skupiny maminek, a to dětí předškolního věku od 3 let do 6 let, na používání trestu, zvláště pak tělesného trestu ve výchově.

Annotation:

This bachelor thesis presents an overview of the use of punishments as educational tools, focusing especially on corporal punishment. In its introductory part, the thesis investigates the education of children in general and some educational tools, including punishments and rewards. The thesis continues with an investigation of the history of punishments, followed by a chapter on corporal punishment. The last chapter considers corporal punishment and children's rights.

The practical part of the thesis summarises the results of a questionnaire aimed at registering the opinions of mothers of preschool children, aged three to six, on the use of punishments, particularly corporal punishment in education.

Klíčová slova:

Dítě, rodina, výchova, výchovné prostředky, trest, odměna, tělesný trest, škola, stát.

Keywords:

Child, family, education, educational tools, punishment, reward, corporal punishment, school, state.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. OBECNĚ O VÝCHOVĚ DĚTÍ	8
1.1 Definice výchovy	8
1.2 Výchova pohledem profesora Matějčka	8
1.3 Osobnost vychovatele.....	9
1.4 Výchovné styly	9
1.4.1 Autoritativní výchovný styl.....	10
1.4.2 Liberální výchovný styl.....	10
1.4.3 Demokratický výchovný styl	11
1.5 Výchovné prostředky - trest a odměna.....	11
1.5.1 Trest	12
1.5.1.1 Rizika trestu	12
1.5.1.2 Nevhodné situace pro trest	13
1.5.1.3 Funkce trestu	15
1.5.2 Odměna.....	16
1.5.2.1 Rizika odměn.....	16
1.5.3 Druhy trestů a odměn	17
1.5.4 Zásady užívání trestu a odměny.....	18
1.6 Pohled na výchovu dnes	19
2. O HISTORII TRESTŮ	21
2.1 Tresty v rodině	21
2.2 Tresty ve škole.....	21
2.3 Odkaz Jana Amose Komenského	23
2.4 Co říká Bible o tělesných trestech	24
3. TĚLESNÉ TRESTY	27
3.1 Definice tělesného trestu	27
3.2 Formy tělesného trestu	27
3.3 Použití tělesného trestu.....	27
3.4 Negativní dopady používání tělesných trestů.....	29
3.4.1 Tělesné týrání dětí.....	29
3.5 Názory odborníků na tělesný trest.....	32

4. TRESTY VE ŠKOLE	34
5. TĚLESNÝ TREST A PRÁVA DÍTĚTE.....	35
5.1 Legislativa – porovnání předpisů platných v různých zemích.....	35
5.2 Úmluva o právech dítěte	36
5.2.1 Definice dítěte podle Úmluvy	37
5.2.2 Přehled právních předpisů, vztahujících se k sociálně-právní ochraně dětí.....	39
5.2.2.1 Vnitrostátní předpisy	39
5.2.2.2 Mezinárodní smlouvy, předpisy ES a doporučení.....	39
6. PRAKTICKÁ ČÁST	41
6.1 Základní informace	41
6.2 Cíl práce a hypotézy	41
6.3 Charakteristika zkoumané skupiny.....	42
6.4 Přehled získaných výsledků a jejich interpretace.....	42
6.4.1 Ověření hypotéz.....	55
ZÁVĚR.....	58
Seznam použité literatury	59
Seznam příloh.....	61

ÚVOD

Vždy jsem měla k dětem velmi blízko, a proto mě v nedávné době zvláště zaujala společenská diskuze, která se rozvinula v důsledku návrhu, jež představila tehdejší ministryně pro menšiny a lidská práva Džamila Stehlíková. Jednalo se o návrh zákona, který se týkal zákazu používání fyzických trestů ve výchově. Paní ministryně představila návrh zákona, který by rodičům úplně zakazoval fyzicky trestat vlastní děti. V zákoně měla být výslovná formulace, že se dítěti nesmí způsobit fyzická bolest. Věřím, že jejím záměrem bylo ochránit děti před skutečným týráním, nicméně myšlenka toho, že by bylo skutečně trestné dát vlastnímu dítěti v příhodný čas výchovný pohlavek nebo plácnout na zadek mě vyděsila a přivedla k přemýšlení nad tématem - fyzický trest ve výchově dětí.

Od té doby jsem začala pozorněji sledovat různé způsoby výchovy v rodinách s malými dětmi a to jak u svých přátel, tak dalších lidí z různého prostředí. Začalo být pro mě zajímavé si všimnout jednání rodičů s dětmi na ulici, v dopravním prostředku, obchodě apod. Toto vše mě přivedlo k hlubšímu uvažování nad výchovou dětí vůbec a přemýšlení, jakou roli v ní hraje fyzický trest a zda má či nemá být zakázán. Jako křesťanku mně také zajímá, jaký postoj k tomuto tématu nalezneme v Bibli.

Cílem této mé práce v žádném případě není vymyslet či objevit nějaký novátorský názor na výchovu dětí a používání fyzických trestů ve výchově. Ráda bych se však zaměřila na hledání odpovědi, zda má či nemá fyzický trest při výchově dětí své místo. Do tohoto bádání vstupuji s osobním přesvědčením, že ano, ale že má také svá mnohá nebezpečí, když není používán správně. Co je správně a jaká jsou nebezpečí? Na to se pokusím najít alespoň částečnou odpověď.

Začetla jsem se tedy do odborné literatury, mluvila s mnoha rodiči a hned na počátku své práce mohu konstatovat, že téma fyzických trestů rozděluje laickou i odbornou veřejnost. Nakonec tomu tak ve společnosti bývá u všech ožehavých témat.

1. OBECNĚ O VÝCHOVĚ DĚTÍ

1.1 Definice výchovy

„Výchova je především proces záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince.“ (Průcha, 2003, str. 227, 228) Také je to všestranná činnost směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život. Měla by být zprostředkováním znalostí, dovedností a postojů, které jsou v dané společnosti a které se pokládají a pokládaly za důležité.

S vývojem společnosti se měnily cíle výchovy, její obsah i její formy a metody, a to v závislosti na ekonomických, sociálně politických i kulturních podmínkách, ve kterých se uskutečňovala. Jednotlivé vědní obory na výchovu nahlíží jinak. Biologové ukazují, že soustavná péče o potomstvo je charakteristická mnoha živočišným druhům. Psychologové poukazují na významný moment nápodoby chování při formování nového pokolení. (Jůva, 1997)

Psycholog Matějček říká o výchově, že je to „mnohotvárný, složitý vzájemný vztah, v němž není jeden dárce a jeden obdarovaný, ale kde se myšlení a jednání každého vzájemně podmiňují a ovlivňují.“ (Matějček, 2007, s. 25) Vidí ji jako tvořivé dílo, jedinečnou příležitost, při které je velice důležitá pevná autorita rodičů, kteří však mají rádi a umějí odpouštět. (Matějček, 2007)

Dítě nevychováme jen záměrně a vědomě, vychováváme jej v podstatě pořád, ať už dobře nebo špatně. Dítě napodobuje své rodiče, jsou jeho prvními vzory rané identifikace, denně je pozoruje a všimá si jejich vzorců chování v určitých situacích. Je třeba si uvědomit, že prostředí, ve kterém se dítě pohybuje, také vychovává, jakož i lidé, kteří na něj působí mimo domov, sdělovací prostředky a mnoho dalších vlivů.

1.2 Výchova pohledem profesora Matějčka

Velice mě zaujal názor profesora Matějčka, který nedělá z výchovy „vysokou vědu“, nedramatizuje ani neožehavější problémy, ani nejkritičtější momenty v životě dítěte i rodiny. Svou laskavost k dětem nemíní jako přecitlivělost a z dítěte nedělá modlu, ale také ne obět' výchovného posláním rodičů.

Podle něho má mít vychovatel představu, k jakým změnám vychováváním dítěte by mělo dojít. Výchovné cíle mohou být krátkodobé a dlouhodobé. Má v nich být systém, pořadí důležitosti. Základní předpoklad správné výchovy je jednat upřímně a nepřetvařovat se.

Osvědčené pravidlo ve výchově „Zařídte věci tak, aby je dítě udělalo dobře, a za to je výrazně pochvalte. – Nedopust’te však, aby udělalo něco špatně, a vy jste je za to museli trestat.“ Motivovat dítě tak, aby pokud možno co nejméně upadalo do nevhodného chování, a abychom ho spíš mohli chválit než trestat. Aby naše výchova, v konečném součtu, byla výchovou po dobrém. (Matějček, 2007, s. 30)

1.3 Osobnost vychovatele

„Nejhlouběji a nejpodstatněji, rozhoduje o našem vychovatelském chování celá naše osobnost“. (Matějček, 2007, s. 40) Děti nevychovává naše lepší já, ale my celí. Když dítě přijde na svět, najde tu už připravené prostředí – osobnosti členů rodiny. Rodiče mají většinou vytvořený názor, jak by se mělo dítě chovat, a jak by se měli oni chovat k němu.

Ve stylu vychovávání se odráží některé zkušenosti z dětství vychovávajícího, vztah k rodičům, výsledky jejich vychovávání, zkušenosti ze škol, vztah k partnerovi a jiným lidem a ostatní okolnosti, za nichž došlo k očekávání dítěte. Naše výchovné metody se tvoří mnohem dříve, než se staneme vychovateli. Rodiče často předpokládají, že dítě bude mít podobné zkušenosti, že na ně budou platit stejné výchovné metody, jaké kdysi na ně. Mohou se však mýlit.

Důležitou roli hraje také celková inteligence a nadání vychovatele. Velice záleží na tom, jak dokáže posoudit jednotlivé výchovné situace. Je velice důležité, aby si vychovávající rozšiřoval obzory a další vzdělání v pedagogických dovednostech. Velmi podstatné je však, jaké hodnoty si pro život vychovávající vytvořil a jaké cíle klade svému pedagogickému snažení. Každý vychovatel má jinou schopnost citového prožívání.

Důležitý rys osobnosti vychovatele podle Matějčka je také jeho autorita. Dítě ji vnímá jako určitou oporu. Děti mají schopnost rychle vycítit, kdo je autoritou pevnou a kdo ne. Autorita ve výchově bývá nejvíce podrývána nedůsledností, zvláště nedůslednost v používání odměn a trestů. (Matějček, 2007)

1.4 Výchovné styly

Obecně lze konstatovat, že dnešní rodiče přistupují k otázce výchovy trojím způsobem. Někdy se však výchovné styly v jedné rodině prolínají. Styly výchovy můžeme popsat z hlediska tří kritérií, které se týkají vytváření norem a pravidel.

- jaký druh norem a pravidel v nich existuje
- kdo je vytváří
- pro koho platí

1.4.1 Autoritativní výchovný styl

První model, který představuje autoritativní nebo také autokratický styl, je typický pro počátek 20. století. Charakteristickým prvkem je používání zákazů, příkazů, striktní vyžadování poslušnosti, odmítání samostatnosti dítěte v názorech a činech (slepá poslušnost); projevy nesouhlasu jsou trestány. Základem autoritativní výchovy je poslušnost dětí. Pravidla určují ti, kteří mají moc (rodiče), platí především pro ty, kdo moc nemají (děti). Součástí této výchovy bývají i tělesné tresty a trestání jako takové bývá velmi častým jevem. Zastánce a příznivce této výchovy poznáme velmi snadno, neboť se často „prozradí“ svým oblíbeným rčením: „škoda rány, která padne vedle“. V některých zemích autokratický výchovný styl převládá dodnes, například v zemích bývalého Rakouska-Uherska, častý je i v Německu a Velké Británii.

Největší úskalí autoritativní výchovy já osobně spatřuji v tom, že vztah dítě a rodič není založen na vzájemné důvěře a porozumění. Hlavním činitelem je tu strach. Dítě má strach z rodiče, z trestu a z různých sankcí. A domnívám se, že i tito rodiče prožívají vnitřní strach a je to strach o svou pozici. Příliš tvrdá autoritativní výchova může pro dítě být nebezpečná v tom, že ho rodič nedokáže naučit samostatnému jednání. Dítě je soustavně vedeno a kontrolováno, má velmi málo vlastní svobody a možnosti rozhodovat se za sebe samo. Dítě na takovou výchovu může reagovat například naprostou pasivitou (podvolí se „silnějšímu“) nebo vzdorem (může to být i těžko zvladatelná zloba, protože v některých dětech dlouhodobě roste napětí).

1.4.2 Liberální výchovný styl

Druhý výchovný styl tzv. liberální, často nazývaný výchova bez hranic nebo svobodomyšlná výchova. Tento styl preferuje svobodu dítěte bez jakýchkoli omezení, nechápe potřebu hranic jako předpokladu pocitu bezpečí. Děti vedené v tomto stylu jsou řízeny jen velmi málo nebo vůbec, nejsou na ně kladeny téměř žádné požadavky, a pokud přece jen ano, není kontrolováno jejich splnění. Rodiče mají pocit, že když chtějí, aby se z jejich dětí staly osobnosti, je potřeba jim nechat svobodu (aby se samy rozhodovaly, co chtějí dělat a co ne, co je dobré a co

špatné). Rodiče děti velmi milují, ale nedokážou jim dát pravidla. V liberální výchově je dítě ponecháno samo sobě. Nejsou mu stanoveny hranice ani řád, vše je v podstatě dovoleno a za nic se nemusí zodpovídat. Tato výchova dle mého názoru je ve výsledku postavena na náhodných zákazech a příkazech. Dítě je zmatené, neboť někdy něco platí a jindy ne.

1.4.3 Demokratický výchovný styl

Demokratický styl výchovy, se vyznačuje prvky demokracie; je důsledný, avšak jemný, a k dítěti ohleduplný, pravidla existují a na jejich dodržování se dbá, zároveň jsou v souladu s ohledy na potřeby všech členů rodiny. Na jejich vytváření se mají možnost podílet všichni členové společenství, jsou výsledkem konsesu, platí pro všechny. V sociálně integračním výchovném stylu, má vychovatel jasno o cílech svého výchovného působení, dává méně příkazů a více podporuje iniciativu dítěte, působí spíše příkladem než tresty a zákazy. Předkládá návrhy, je schopen dát dětem vybrat mezi několika možnostmi, je přístupný diskusi a má pochopení pro individualitu.

Nezbytnou součástí tohoto typu výchovy je pochopení a vzájemná tolerance. Vztahy mezi dítětem a rodičem jsou přátelské, dítě je bráno jako plnoprávný člen rodiny. Demokratická výchova je dosud nejlépe hodnocený způsob péče o dítě.

Děti nejlépe hodnotí postup sociálně integrační. Každý z uvedených tří stylů vytváří u dětí odlišný způsob chování a prožívání.

1.5 Výchovné prostředky - trest a odměna

Trest je společně s odměňováním tím nejstarším a nejčastěji používaným výchovným prostředkem. Jen v různých dobách a společnostech se jedno nebo druhé, více či méně, zdůrazňovalo. Odměna je vždycky vítaná, ovšem za způsob, jakým trestáme, můžeme být i my potrestáni. „Trest může špatné chování jen zastavit – odměna ale buduje to správné.“ (Matějček, 2007, str. 31)

Matějček rozlišuje tři druhy výchovných odměn a trestů. Nejnižší vrstvu tvoří tresty a odměny tělesné. Může se jednat například o domácí vězení za trest nebo o zmrzlinu za odměnu. Další vrstvu tvoří metody duševní, psychologické, ty reprezentuje pochvala, uznání nebo odepření přízně, ponížení. Třetí vrstva by se dala nazvat duchovní, ta ve výchově působí snad nejvýrazněji. Jedná se o porozumění, soucítění, lásku, odpouštění, vděčnost atd. Pokud se člověk zamyslí, zda by ve výchově mělo převládat „po dobrém“ nebo „po zlém“ pak většina připustí, že

„po dobrém“. Avšak často se stává, že rodiče v těžkých chvílích usilovně přemýšlejí, jaké rafinovanější tresty ještě vymyslet. Už se tolik nezabývají otázkou, jak by mohli své dítě lépe motivovat něčím pozitivní a zda chyba není v jejich výchovných postojích nebo celkové osobnosti. Pokud už zlobení dítěte zajde příliš daleko, zdá se trest jako jediný správný výchovný prostředek. Pokud mají rodiče pocit, že je jejich dítě beznadějný případ a přijdou s ním do poradny, patrně se psycholog bude ptát po širších souvislostech rodiny, jejich vzájemných vztazích. Důležité je také to, co se dělo ještě před narozením dítěte, zda se rodiče na příchod dítěte těšili apod.

Rodiče by tedy neměli přemýšlet, jak své dítě nejlépe potrestat, ale co mohou celkově ve vztahu k němu lépe dělat. Povzbuzením je, že málokterý případ je opravdu beznadějný. Většinou jsou psychologové schopni nalézt příčiny problému a najít i prostředky nápravy. Matějček uvádí, že prvním dobrým krokem k výchově je rozumět sobě i dítěti.

1.5.1 Trest

„Trest je záporný podnět nebo jejich souhrn, situace vyvolávající nelibost či bolest.“ (Hartl, Hartlová, 2004, str. 628)

Po udělení trestu dítě prožívá nepříjemný, tísnivý, zahanbující, ponižující pocit, kterého by se chtělo co nejdříve zbavit a kterému by se chtělo pro příště rozhodně vyhnout. Trestem není to, co jsme si jako trest pro dítě vymysleli, ale to, co dítě jako trest prožívá. (Matějček, 2007)

Trest užíváme tam, kde byla překročena jistá pravidla, je nutno zjednat nápravu nebo zabránit tomu, aby se podobné chování opakovalo. Platí však, že trest se má použít jen v případě, kdy dítě udělá věc, o které už ví, že ji dělat nesmí. Aby byl trest smysluplný, dítě musí vědět za co je trestáno, trest musí být jasný, přiměřený a spravedlivý. Nepřiměřený a nespravedlivý trest může být příčinou pocitu smutku, zlosti, křivdy nebo lhostejnosti. Chceme-li aby trest i odměna splnily svůj výchovný cíl, musí být jako takový také prožit a dítětem chápán. „Bez tohoto prožitku je trest vlastně holým aktem násilí, nesmyslným sekýrováním nebo zbytečným plýtváním energií.“ (Matějček, 1989, str. 185) Výchovný smysl se tímto ztrácí. (Matějček, 1989)

1.5.1.1 Rizika trestu

Možné negativní dopady používání trestů jsou často velmi obtížně předvídatelné. Stejný trest může u jednoho dítěte vyvolat žádoucí nápravu, u druhého však pouze povrchní poslušnost při

skrytém nesouhlasu, u třetího vyvolá deprese a snižuje jeho kladné a tolik potřebné pozitivní hodnocení a u čtvrtého vyvolá jen negativismus a jeho nežádoucí chování jen posílí. (Čap, 2001) Nejběžnější, nejzávažnější rizika a negativní dopady trestů lze shrnout následujícím způsobem:

- Každý trest může vyvolat silné negativní reakce (strach, úzkost) dítěte. Tyto reakce jen ztěžují naučení se žádoucího chování či reakce na určité jednání. Znesnadňují jakékoli další učení.
- Příliš častý a silný trest může vést k vyhýbání se trestající osobě. Tímto se narušuje dobrý vztah mezi rodičem a vychovávaným dítětem, vztah, který je nejdůležitějším základem účinné výchovy.
- Dítě trest v každém věku vnímá jinak – někdy jako nespravedlnost, kterou si jako silný negativní zážitek uchovává celý život. To platí především v případech, kdy je dítě trestáno za chování, které nemůže změnit – např. trest za horší známky u dítěte s lehkou mozkovou dysfunkcí. (Langmeier, 1998).
- Trest může mít „značkovací efekt“ dítě, které je často trestané (a rodiči označované za zlobivé) se postupem času může zlobivým a neposlušným dítětem opravdu stát.

1.5.1.2 Nevhodné situace pro trest

S každým dítětem, by se mělo zacházet jako s individualitou. Některé je více citové, a když se na něj rodič třeba jen špatně podívá, už se rozpláče. Takové dítě (jako každé jiné) za svůj nervový systém nemůže. Je třeba být v trestech mírnější, avšak dítě „otužovat“ a přizpůsobovat normálnímu běhu života. Naopak dítěti příliš sebevědomému neuškodí, když se s realitou života srazí trochu ostřeji. Může se učit i ze svých neúspěchů, hodnotit své síly, nepodceňovat druhé a nepovyšovat se.

Pokud se rodiče budou řídit podle názoru, že všem dětem se má měřit stejným dílem a ke všem se chovat stejně, vytvoří si sice jednoduchý a přehledný, zato však ne příliš účinný vzorec chování. Spravedlnost ve výchově tedy podle Matějčka nespočívá v tomto jednoduchém vzorci. Zde může vzniknout problém například pro učitele ve třídě, který by měl v žácích budit dojem, že jedná spravedlivě. Není snadné vysvětlit dětem, proč se jednomu může prominout více a někomu méně. Je nutné, aby rodič i učitel vždy dobře znal své děti a porozuměl jejich potížím. Často je potřebná spolupráce lékaře nebo psychologa.

Matějček upozorňuje na nebezpečí trestání dětí za něco, za co nemohou. Jistě, že i rodiče a vychovatelé jsou omylní. Je-li však dítě trestáno soustavně, pokud je nevinné, je to výchovně

zhoubné. Další nebezpečí může nastat, pokud se dítě příliš chváří za něco, co se stalo náhodou, nebo oceňujeme jako velkou přednost a zásluhu jeho tělesnou zdatnost, krásu atd. tedy vlastnosti, které mu jsou přirozené. Děti, které mají nějakou tělesnou či duševní vadu, mají potom často stíženou situaci. Přitom platí, že pokud je dítě tělesně postižené, nemusí mít žádnou vadu duševní. Matějček však zdůrazňuje, že existuje přímá úměrnost mezi tělesným postižením a obtížností situace. Zvláště u dětí nějakým způsobem postižených je třeba s velkým uvážením používat trestů, aby nevznikl ještě větší pocit méněcennosti. Zároveň je však jenom dobře, když toto dítě není příliš zvýhodňováno, protože v opačném případě by se mohlo cítit ještě více „jiné“. Stále platí, že pochvala a povzbuzení v pravý čas mohou vykonat pravé dílo spásy.

Matějček uvádí pro příklad pět situací, kdy by trestání mohlo uškodit:

1. V žádném případě se nesmí trestat dítě nějakým způsobem postižené za jeho defekt (například pohybově, sluchově, zrakově, atd). Častější je však trestání dětí za jejich nápadné tělesné znaky. Zde se nejedná o postižení, ale například o tloušťku, neobratnost, nápadnou barvu vlasů atd. U těchto dětí je třeba pracovat na odbourávání pocitu méněcennosti. Dospělý by měl dítěti pomoci, aby se se svým defektem vyrovnalo, naučilo se s ním žít a zacházet. Je třeba najít činnosti, ve kterých by dítě mohlo být dobré a třeba i vynikalo. Není správné dítě příliš litovat a naříkat nad tím co dělat nemůže ale probudit v něm vědomí užitečnosti.
2. Někdy se projevuje počátek nemoci u dítěte změnou chování. Pokud je před nemocí, začne například neobvykle hodně zlobit nebo naopak úplně umlkne a je nezvykle tiché, až apatické. V takovém případě by trest také spíše uškodil. V tomto stádiu před nemocí se u dětí střídají velmi rychle nálady. Dítě má být vždy trestáno jen za mravní přestupek a ne za příznaky choroby. Podobné to může být i v době rekonvalescence, které u dětí trvá různě dlouho. Rodiče se často bojí, aby dítě nezameškalo hodně učení, a proto ho pošlou do školy dřív. Může se to pak projevit ve větší nesoustředěnosti, neklidnosti a únavě.
3. Trestání není také správné u dětí dyslektiků, dysgrafiků, dyskalkuliků či dětí s poruchami řeči za jejich defekty. Často je chyba v tom, že vychovatelé ani netuší, že se jedná o poruchu, a ne například o lenost.
4. Snad nejvíce se neprávem trestají děti se sníženým nadáním. U dětí s těžším stupněm rozumového opoždění není tak těžké poznat, že dítě potřebuje zvláštní péči a vedení. Snížené nadání by nemělo být považováno za špatnou povahovou vlastnost. Nejlepší pomoc pro rodiče tu je vyrovnat nároky na dítě s jeho možnostmi. To znamená většinou nároky snížit. Důležitá je i spolupráce se školou. Pracovní program by měl být dítěti

upraven tak, aby v něm bylo dostatek prostoru pro zábavu a odpočinek. Místo, kde se dítě učí, by nemělo být rušeno vedlejšími podněty. Hlavní je vytvořit prostředí spolupráce. Dítě by mělo být ujistěno, že mu budou rodiče pomáhat, že budou stát při něm v jeho těžkostech, a že když se dohromady vynasnaží, určitě se něco dobrého podaří. Je správné ocenit každou dobrou snahu. Ne všechny děti se mohou učit stejně dobře. Každé dítě má právo na šťastné dětství, které je nejlepší zárukou dobrého vývoje jeho osobnosti.

5. Další kritickou skupinou jsou děti s následky drobných poškození mozku, tedy lehkými mozkovými dysfunkcemi. Asi 2 % dětí si následkem nepříznivých okolností v těhotenství, po porodu nebo v časném dětství odnášejí do života vážné následky, které omezují jejich rozumovou výkonnost. Další 2 až 3 % si odnášejí následky lehké nebo i velmi lehké, které se neprojeví snížením inteligence, ale nějakou nápadností a odchylkou ve funkci nervového systému. Může se jednat například o neobratnost, zvýšenou pohyblivost až neklid, nápadnou roztěkanost, překotnost reakcí a rozhodování, nápadné výkyvy nálad apod. Takové dítě nevydrží dlouho sedět a pracovat a hodně toho zkazí jen proto, že například nedávalo pozor. Problémem jsou tu rušivé elementy z vnějšího prostředí, proti nimž je dítě bezmocné. Jedná potom zbrkle a ve třídě je pokládáno za „rušivý živel“. Dítě však za vlastnosti svého nervového systému nemůže. Není dobré dítě příliš omezovat v pohybu a jeho neklid tlumit výčitkami. Pomohlo by zde poradit se s odborníkem psychologem, například v pedagogicko - psychologické poradně. Přitom zde stále platí zásady, které byly uvedeny již dříve. Dítěti je třeba rozumět, vycházet z jeho obtíží a hledat individuální cestu, jak je chránit před nepříznivými vlivy a jak posilovat ty příznivé. Rodičům i škole by měly být vysvětleny příčiny nápadného chování jejich dítěte. Děti by měly být doučovány podle zásady méně, ale často. Může jim být dovoleno, ab při práci stály nebo klečely. Pomoci by také mohl pracovní stůl přistavený ke zdi tak, aby je nerušilo příliš mnoho podnětů. (Matějček, 2007)

1.5.1.3 Funkce trestu

Pedagogové uvádějí, že trest má v podstatě tři hlavní významy.

Napravit škodu, pokud dítě způsobilo svým chováním nějakou škodu na věci či ujmu osobě, měla by tato škoda být trestem napravena, nahrazena. Mělo by aspoň částečně ze svého kapesného přispět na úhradu škody, kterou někomu způsobilo. Dítě má spravit to, co z neopatrnosti rozbilo, pokud je to alespoň trochu v jeho moci.

Za druhé má **zabránit, aby se nesprávné chování opakovalo**. Dítě se učí minulou špatnou zkušeností. Pokud si dítě pamatuje, že jeho určité jednání vzbuzuje nepříjemné reakce

rodičů, snaží se pro příště svého špatného chování vyvarovat. Pokud se rodičům zdá, že se dítě ze svých minulých zkušeností neučí, může být chyba v tom, že rodiče dítěti v minulosti neukázali dost výrazně, co je a co není dobré.

Ale třetí a pravděpodobně nejdůležitější je, **zbavit viníka pocitu viny**. „Provinění“ představuje malé odcizení mezi dítětem a vychovatelem. To je možné odbourat a „vyléčit“ trestem. Dítě si však musí být přestupku vědomo a musí cítit vinu, jinak bude trest vnímat jako nespravedlivý. Je důležité z dítěte tento pocit viny co nejdříve sejmout. Odkládání trestu je často pro děti horší, než když trest proběhne bezprostředně po špatném činu. Rodiče někdy rozhořčují, že má dítě hned po potrestání dobrou náladu a je veselý. Je to však přirozená a správná reakce dětí, protože jejich vina, které si byly vědomy, byla snata. Když dítě prožije pocit smíření a osvobození, je dobré na tyto pocity dále výchovně navázat. Když dítě cítí, že je máme rádi, přijme od nás i přísný trest snadněji, než od cizího člověka. Dítě by mělo cítit, že je mají rodiče či učitelé rádi a má v nich vidět autoritu. (Matějček, 1989)

1.5.2 Odměna

Stejně jako u trestu, můžeme říci, že „odměnou je to, co dítě jako odměnu přijímá“. Součástí odměny jsou příjemné pocity, pocit uspokojení. Tyto zážitky by si dítě rádo co nejdéle udrželo a zase znovu zopakovalo. Odměna má nepoměrně větší smysl a účinnost, navozuje a utvrzuje správné jednání.

Odměn však ve výchově rodiče a vychovatelé používají méně než trestů. Pod odměnou si však nesmíme představovat pouze dárek nebo bonbón. Největší odměnou je pro dítě vědomí, že udělalo radost těm, kdo jej mají rádi, následná odměna už je pouze symbolickým vyjádřením tohoto vztahu. (Matějček, 1989)

1.5.2.1 Rizika odměn

Se slovem trest se nám vybaví samé nepříjemné zážitky, trest je „negativní podnět“, proto většině lidí nečiní problém najít rizika.

U odměn je tomu jinak, jde v nich o příjemné pocity o kladné emoce a tak málokoho napadne hledat zde nějaká rizika. Přesto mají odměny a pochvaly také jistá rizika. Pokud hovoříme o rizicích odměn, hovoříme ve smyslu „uplácení“, aby někdo udělal to, co chceme. (Kopřiva a kol., 2008, s. 157)

Pokud za každou chybou dítěte přijde pouze trest, dítě se žádoucím chování nenaučí. Jestliže pochválíme každý dobrý skutek dítěte, (oceněním, povzbuzením) je naděje, že bude pracovat s chutí a naplno. Přílišné užívání pochval, snižuje jejich výchovný vliv. (Matějček, 1989)

- **Odměny nezvyšují skutečný zájem, ale snižují ho.** Odměny mají především manipulativní záměr, donutíme jimi člověka udělat to, co chceme my. Ač se tento druh výchovného prostředku tváří jako motivující, není tomu tak. Odměna snižuje vnitřní motivaci a zájem. Odměna se váže k člověku, který ji uděluje v případě, že dotyčný je mimo dosah a po skončení činnosti nenásleduje odměna, snižuje se motivace tuto činnost vykonávat. Druhý důvod, proč odměna snižuje vnitřní zájem je v tom, že nabídneme-li odměnu, jako bychom předpokládali, že dotyčný by sám bez odměny, danou věc nesplnil. „Kdykoliv nabízíme odměnu, snižujeme význam a hodnotu činnosti, která má být za tuto odměnu vykonána.“ (Kopřiva a kol., 2008, s. 159)
- **Odměny představují rizika pro morální vývoj.** Děti, které mají zkušenost, že je dospělý přiměje odměnou ke splnění nějaké činnosti, pravděpodobně budou zkoušet vymoci si na druhých lidech to, co chtějí získat. Důsledek tohoto návyku je „přijímání morálky úplatků“, jako něčeho co do života patří.
- **Odměny mohou potlačovat tvořivost a chuť zabývat se věcmi do hloubky.** V případě nabídnutí odměny, je součástí sdělení, jak má daná činnost nebo chování vypadat. Dítě se snaží co nejvíce přiblížit této představě, a to tlumí jeho vlastní iniciativu, nepovolí si originální řešení, bude se bát zeptat v případě, že něčemu nebude rozumět, protože by to mohlo ohrozit získání odměny. (Kopřiva a kol., 2008)

1.5.3 Druhy trestů a odměn

Poskytnutí, odepření něčeho milého, odměnou pro dítě může být, když se něco zajímavého dozví, když něco uvidí nebo uslyší. Ale největší odměnou pro dítě je, když něco zajímavého může dělat s osobou, která mu je blízká (výlet s rodiči a prožití nějakého dobrodružství, když může pomáhat tatínkovi nebo dědečkovi v dílně, když může pomoci mamince při pečení dortu). Je tomu tak a nejlépe to můžeme vidět, když dítěti něco příjemného odepřeme, zakážeme. Odepření, to je jeden z nejběžnějších trestů, nejčastější forma dle Matějčka je např. domácí vězení. Dítě, ale může jako trest vnímat i omezování svobody z důvodu strachu rodičů o něj.

Práce za odměnu, práce za trest. Uložení práce za trest má výchovný účinek jen

v případě, že dítě prací nahrazuje škodu, kterou způsobilo. Tímto trestem dítě získává negativní vztah k práci. Vzhledem k tomu že práce je v životě nutná, je důležité, abychom s ní pojili příjemné prožitky.

Ocenění a pochvala, ponížení a výtky. Těmto projevům dítě rozumí již v druhé polovině prvního roku. Největší účinnost má pochvala když je upřímná, neformální, bez přílišné ceremonie. Podle Matějčka povzbuzení dítěte, jen tak mimochodem, ke třetí osobě, má daleko větší účinnost než chvála sdělovaná přímo do očí.

Sliby a hrozby. Sliby mají do budoucna sloužit k udržení snahy dítěte něco dokázat nebo něčeho dosáhnout. Proto je, velmi důležité aby sliby byly uskutečnitelné. Dítě musí mít reálnou šanci svůj slib splnit.

Výhrůžky pak mají sloužit k zamezení opakování nežádoucího chování. A stejně jako u slibů platí pravidlo reálnosti. Pro dítě není dobré žít ve strachu z trestu a v trvalém napětí.

Okamžitá a odložená odměna, okamžitý a odložený trest. V tomto bodě je velice důležitý věk dítěte. U dětí předškolního věku je nutné, aby trest nebo odměna následovaly ihned po žádoucím či nežádoucím chování. Jinak ztrácí daný efekt.

U trestů je také důležité, aby byl vykonáván tím, kdo trest udílí a je přítomen nežádoucího chování. Delegování na druhého rodiče, a s tím spojené oddalování trestu je nešťastné pro všechny zúčastněné. Rodič, který žaluje druhému rodiči, se v očích dítěte těžce snižuje. Rodič, který trest vykonává a nebyl u nežádoucího chování přítomen, se stává pro dítě strašákem a současně se dostává do výchovatelky slabé pozice. A dítě, je do vykonání trestu ve strachu a napětí.

Proto je lepší tresty vykonávat ihned. Předcházíme tak výchovným komplikacím a zároveň se vyhýbáme riziku, že se v dítěti bude rozvíjet úzkost z čekání na trest. (Matějček, 2007)

1.5.4 Zásady užívání trestu a odměny

- Výchovné odměny a tresty by měly být přiměřené osobnosti a jeho věku. V každém věku na dítě platí něco jiného.
- Tresty a odměny, by měly být dítěti vždy srozumitelné. Tato zásada platí především pro trest. Dítě by nemělo být jakkoli trestáno za nejasnou vinu, vždy si musí být svého přestupku vědomo. Trest udělen za neznámou vinu, z úst, nebo rukou milované osoby, přivádí dítě do zmatku a napětí.
- Soustava výchovných prostředků by měla být bohatá a členitá. Jestliže rodiče na dětské prohřešky a úspěchy reagují vždy stejně, nedokážou svou reakci stupňovat a různit,

výchova působí jednoduše. Dítě na tyto stejné a očekávané zákroky přestane reagovat. Stane se proti nim imunní.

- Při používání odměn a trestů se nemá přehánět. Jestliže začneme využívat příliš silné odměny nebo příliš silné tresty, nebudeme mít možnost jmenované výchovné prostředky stupňovat. „Těžko můžeme odměnit dítě, které už má všechno a po ničem netouží.“ Stejně tak děsivá je představa, jak by se měly stupňovat tresty, když jsme je začali užívat v tak krajních dávkách. Odměna pro dítě nepůsobí jako motivační prvek, naopak dítě přichází o radost z všedních věcí, připravujeme ho o možnost těšit se, toužit a usilovat o toužené věci a tím v něm vzbuzovat silné pracovní úsilí.
- V používání odměn a trestů má být důslednost. Nedůslednost ve výchově dítě uvádí do nejistoty a je zmatené. Jestliže je dítě jednou za jeden čin pochváleno a podruhé potrestáno, těžko se mu orientuje v tom co je správné a jak se vlastně má chovat. (Matějček, 2007)

1.6 Pohled na výchovu dnes

Dříve byl u nás ve výchově hluboce zakořeněný rakousko – uherský dril. Děti se nechválily, protože úspěch byl samozřejmostí. Oproti tomu každý nezdar byl po zásluze „odměněn“. Rákoska byla víceméně jediný výchovný prostředek.

Má se za to, že výchova dětí v českých rodinách před sametovou revolucí byla značně autoritativní. Především v ní převládaly příkazy, zákazy, a od dětí se očekávalo, že budou poslouchat a plnit úkoly. Po sametové revoluci s nástupem svobody a demokracie se však výchovné metody u nás začaly měnit po vzoru západu. Zde je třeba připomenout, že v mnoha západních zemích jsou již dlouho tělesné tresty zákonem zakázané.

A tak současní rodiče jsou mnohem benevolentnější, než byli ti jejich. Někteří odborníci se však dnes kloní k názoru, že se naopak ženeme ke druhému extrému. Pro mnohé rodiče je pak překvapení, že výsledkem jejich volné výchovy není sebevědomá osobnost, ale rozmazlený a tápající jedinec

Proto si myslím, že se za celou dobu vývoje společnosti nic nezměnilo na pravidle, že každé dítě potřebuje mantinely. Děti, jejichž chování není korigováno, a tedy nejsou nikdy trestané, samy tápají, nemají ujasněnou svou pozici a v podstatě neví, kým jsou.

Problém v dnešní době vidím v tom, že mnozí rodiče se nechali, zahltit pocitem odpovědnosti. Ač nejsem zatím rodič, myslím, že téměř každý biologický rodič je na svoji roli připraven a přirozeně pozná, co dítě potřebuje (neřeším zde postavení adoptivních rodičů či

pěstounů). Celá řada dnešních rodičů se ale na místo této intuice obklopila odbornou literaturou na téma výchovy. Literatury je dnes dostatek pro každého, ale ve výsledku se dnešní rodiče potácejí v protichůdných názorech odborníků a jsou bezradní. Jejich přirozená rodičovská jistota se proměnila v bezradnost. Přitom jsem přesvědčená, že přirozená intuice rodiče, který své dítě miluje, a je zralý pro roli rodiče, je nejsprávnějším vodítkem ve výchově. Někdy by rodičům prospělo, kdyby méně četli a víc se spoléhali na vlastní cit, chovali se k dítěti spontánně, autenticky a nenechávali se stresovat moudrými radami. Tím ovšem nepopírám, že jím odborná literatura nemůže být dobrým rádcem, jen si musí uchovat zdravý rozum, aby si nepřisvojovali nějaké metody, které jim nejsou vlastní a ve výsledku s nimi ve výchově svého dítěte udělají více škody než užitku. Určitě je pro rodiče dobré se čas od času zastavit a zamyslet se nad tím, jak své děti vychovávají.

Je jisté, že dnešní doba je jiná, než byla třeba za první republiky či po válce. Přesto však zůstávají děti v dnešní době v mnohém stejné jako dřív. Dnešní děti mají tu výhodu, že vyrůstají v rodinách ve větším materiálním zajištění, někdy až v blahobytu. Je to však opravdu výhoda?. Děti dnes z materiálního zajištění mají opravdu téměř všechno, ale mnohé děti dnes v rodinách vyrůstají jako žebráci v duchovní a duševní oblasti. Nelze to jistě paušalizovat na všechny rodiny, ale asi není třeba diskutovat o tom, že přibývá rodin, kde na děti mají rodiče stále méně a méně času. Z rodin se vytrácejí společně strávené chvíle, čtení pohádek nahrazuje neosobní hlas z CD přehrávače, fantazie dětí zaniká sledováním pořadů v televizi a společnost dětem dělá počítač. A čím větší má rodič těžké svědomí z této situace, tím víc dítě zavaluje materiálními dárky a problém roste. Je logické, že v takovém prostředí, kde se vlastně ani žádná výchova neodehrává, je použití fyzického trestu na zkorigování chování trestuhodné a nepřijatelné. Zde tedy vidím velké nebezpečí při používání fyzických trestů.

Na druhé straně přibývá rodin, kde dítě je středem rodiny a vše se podřizuje jemu. Dítě ovládá celou rodinu, rodiče se bojí po dítěti vůbec něco chtít, bojí se jej jakkoliv omezit, snaží se mu vše vysvětlovat a vlastně mu jen ustupují. Dnes se tato situace často týká rodin, kde na dítě dlouho čekali a maminky bývají již zralého věku. V takovéto rodině nejspíš ani pomyslení na nějaké plácnutí nepřipadá v úvahu. Jaký jednou vyrostě člověk z takto vychovávaného dítěte? Nebude to mít jednoduché ani on ani jeho okolí.

2. O HISTORII TRESTŮ

2.1 Tresty v rodině

Inspirací pro zpracování této části bakalářské práce byla pro mě kniha *Radostné dětství*. Autor Milena Lenderová a Karel Rýdl nahlíží do historie trestu v kapitole *Respekt a strach*. Zde poukazují na skutečnost, že tělesné tresty byly dříve především v pravomoci otců. Otec rozhodoval o všem, zastupoval rodinu navenek, doma přísně vládl. Otce se bály jak děti šlechtické, tak děti dělnické. Autoři uvádějí, že na tvrdé otcovské zacházení vzpomínal například Jan Kolár, Jan Neruda, Josef Kajetán Tyl, Svatopluk Čech. Naproti tomu existovaly však také výjimky. Magdalena Dobromila Rettigová si v rukopisných autobiografiích stěžuje, že jí matka trestala přísně a zle s ní nakládala, kdežto otec s ní jednal mnohem vlídněji. Podobně tomu bylo u Boženy Němcové.

Autoři poukazují na to, že fyzické trestání dětí bylo běžným zvykem. U našich předků platilo, že i při harmonickém vztahu v rodině založeném na pokrevních vztazích je tělesný trest blahodárným prostředkem zajišťujícím budoucí mravní bezúhonnost dítěte. Děti byly bity za použití ruky, vařečky, řemene, proutku či metly, dále byly trestány taháním za vlasy, uši, zavíráním do komory, klečením, stáním v koutě, přivazování ke stolu.

Již v 19. století se ve vyšších a středních vrstvách objevuje odpor k fyzickému násilí. Stávalo se, že rodiče své děti tělesně netrestali a nepřáli si, aby je bil kdokoli jiný.

Autoři dále uvádějí, že vedle fyzických trestů se jako výchovného prostředku užívalo strašení nadpřirozenými bytostmi, čertem Polednicí, Klekánici. Pověřivý dospělí, strašidelná vyprávění při večerních domácích pracích za účasti krajánků, pocestných vandrovnických tovaryšů, to vše bylo možno využít – či spíše zneužít ve výchově. Dětské mravní poklesky mívaly v bajkách hrůzné následky: padání prstů z krádeže, zdřevěnění jazyka a měknutí nosu za lhaní. Jako strašák sloužili i příslušníci marginalizovaných etnických menšin, především Židé či Cikáni. Děti se bály tmy, zavření dítěte do tmavé komory nebo sklepa nebylo vzácností. (*Radostné dětství*, 2006)

2.2 Tresty ve škole

K tomuto tématu jsem čerpala ze zamyšlení Františka Morkese nad dávnou i nedávnou minulostí kázeňských trestů ve škole uveřejněném v časopise *Rodina a škola*.

Autor v tomto článku konstatuje, že do určité doby byly tělesné tresty a rákoska v ruce učitele základním a jediným prostředkem pro udržení kázně ve školách. Tělesné tresty byly základem školní kázně především v dobách, kdy učitelé nejenže neměli odpovídající vzdělání, ale

mnohdy ani zájem žáky zaujmout a vzbudit jejich pozornost, či zachovat ve třídě klid jiným způsobem. Bylo to v době, kdy se mnoho učitelů a především ve vesnických školách rekrutovalo z vysloužilých vojáků, jejichž jedinou kvalifikací pro výuku býval silný hlas a pádná ruka. Těmto učitelům byl vojenský způsob udržování kázně rákoskou nejen blízký, ale i zcela přirozený a obvyklý. Ale ani oni nebili děti ve školách za sebemenší provinění a nejtěžší tělesné tresty vůbec nebyly dětem ukládány za prohřešky proti školní kázni. Ve školách se nejvíce a nejčastěji trestala krádež a lež.

Zcela zásadně se dle autora situace v našich školách změnila po roce 1870, kdy byly tělesné tresty ve školách v celé tehdejší rakousko-uherské monarchii novým školním řádem zrušeny a zakázány. Skutečnost, že v tomto roce byly na našich školách zrušeny tělesné tresty a nikdy již nebyly obnoveny, ale nijak neznamenala, že se pak již nikdy žádný učitel některého žáka fyzicky nedotkl a že ho třeba i před celou třídou tělesně neztrestal. Existující norma ovšem již vytvářela prostor pro přísné disciplinární potrestání takového učitele.

T. G. Masaryk v polovině devadesátých let 19. století přednášel učitelům z praxe a ani on se nevyhnul ožehavému tématu tělesných trestů. Zdůraznil, že základním pravidlem pro učitele musí být vychovávat a ne trestat. A že trestem se nikdy nevychovalo, ani nevychová, přestože se namítá, že i bití je někdy dobré. Dokonce říkal, že bít dítě je v podstatě totéž jako bít sebe. Uvědomoval si přitom, že ačkoliv trest bývá mnohdy tím nejsnadnějším prostředkem, jak dosáhnout toho, co chceme, přesto stále zůstává svým způsobem abnormální. Učitele proto nabádal, aby trestů používali co nejméně. Ovšem pokud by se učitel pro trest při vší jeho abnormálnosti přece jenom rozhodl, měl se rozhodovat podle individuality trestaných a podle toho, jak je toho zapotřebí. Nebyl přítelem různě odstupňovaných školních trestů, kdy za určitý prohřešek šel žák do kouta a trest se mu zpříšňoval předpažením a třeba i položením ukazovátka na napjaté paže (tedy jakési školní scholastiky¹, jak říkával), neboť to nikdy nemívá pořádného účinku. Masarykovo krédo bylo, že trestat by se mělo co nejméně, ale že “ Když trest, tedy tělesný a ovšem takový, aby se pořádně cítil- žádné hraní“

Z dobové literatury z přelomu 19. a 20. století je přitom zřejmé, že problémy se zrušením tělesných trestů ve školách měli i mnozí rodiče. Měli totiž představu, že učitel, který své žáky vůbec nebije, je špatným učitelem.

To jaké tresty byly v našich školách oficiálně povoleny, vyjmenovával školní řád z roku 1905. Ten připouštěl následující tresty: důtku, postavení mimo lavici, vyloučení ze školních zábav a výletů, zadržení ve škole s přiměřeným zaměstnáním za dozoru učitele, povolání před učitelskou

¹ Pojem vychází z latinského slova scholasticus (resp. řeckého σχολαστικός), což znamená „školský, patřící škole“, popř. „školák“ (učitel i žák).

konferenci nebo předsedu místního školního úřadu, pohružku vyloučením a vyloučení. Žádné jiné tresty, zejména tělesné, nebyly povoleny. Významným ustanovením přitom bylo, že ukládané tresty nesměly být rozšiřovány na celé třídy a v žádném případě nesměly ohrožovat mravní cit a zdraví trestaného žáka.

Tělesné tresty, které byly v našich školách zrušeny již v roce 1870, tedy mnohem dříve než i v řadě dnes vyspělých demokratických zemí, nebyly již nikdy oficiálně obnoveny či povoleny. Z této skutečnosti vycházely i všechny další normy, které se již specifickou tělesných trestů ve školách nezabývaly. Pokud v některých případech přesto občas dojde k tělesnému potrestání ojedinělého žáka, vždy jde o určité vybočení z běžné a v našich školách obecně respektované praxe. I když je řešeno spolu s posouzením konkrétní situace, v případě trestajícího učitele se prakticky vždycky konstatuje jeho profesionální selhání.

2.3 Odkaz Jana Amose Komenského

J. A. Komenský (1592 – 1670) poslední biskup jednoty bratrské, teolog, znalec mnoha oborů a pedagog, položil svým dílem základy novodobé pedagogiky. V posledních desetiletích je Komenský stále více vykládán nejen jako zakladatel novodobé teorie vyučování, ale především jako filosof výchovy². (Jůva, 1997)

Rozpracoval základní didaktické principy, jež jsou dosud platné. Podle mého názoru by se těmito principy měla řídit každá výchova.

Hlavním principem Komenského didaktiky byl **princip názornosti** tj. požadavek opírat se při vyučování co nejvíce o bezprostřední smyslovou skutečnost, který požadoval za „zlaté pravidlo“ vyučování. Vysoce zdůrazňuje také **princip systematickosti**, ze kterého mu vyplynul zajímavý a i v současnosti aktuální požadavek „zřetězení“ veškerého učiva tj. v hluboké návaznosti informací nejen v rámci jednotlivých předmětů, ale i mezioborově. **Principem aktivity** rozuměl především požadavek vycházet ze zájmu žáků, probouzet jejich zájmy a podněcovat jejich aktivní myšlenkové procesy i praktickou činnost. Moderně zní i jeho **princip přiměřenosti** jako požadavek respektovat při výuce věkové a individuální zvláštnosti žáků. Nebyl proti tělesným trestům žáků, ty měly, ale být ukládány jen za nemravnost, závist, pýchu a nadutost – nikdy, však za neumění nebo neznalost.

Komenský klade důraz na význam kázně. Odmítá tělesné tresty za neznalost, ale za porušení kázně je v určitých případech připouští.

² Někdy také **teorie výchovy**, moderní filosofická disciplína, která se zabývá cíli a smyslem výchovy pro jednotlivého

2.4 Co říká Bible o tělesných trestech

V Bibli nacházíme mnoho výpovědí o tom, že Bůh člověka vychovává a tedy i trestá. Děje se tak proto, že jej miluje. Výchova je použita k tomu, aby lidi napravovala a učila je jít po správné cestě. Cílem Božího trestu je rozpoznání hříchu, pokání a přiblížení se k Hospodinu. Kázeň je tak znakem Božího přijetí a zájmu o člověka.

- „Já kárám a trestám ty, které miluji; vzpamatuj se tedy a čin pokání“. (Zjevení, 3:19)
- „Přísná výchova se ovšem v tu chvíli nikdy nezdá příjemná, nýbrž krušná, později však přináší ovoce pokoje a spravedlnosti těm, kdo jí prošli.“ (Židům, 12, 11)
- „Blaze muži, jehož Hospodine, káraš, jehož svým zákonem vyučuješ.“ (Žalm, 94:12)
- „Počátek poznání je bázeň před Hospodinem, moudrostí a kázní pohrdají pošetilci.“ (Přísluví, 1:7)

Stejně tak nacházíme v Bibli výpovědi, že rodiče, kteří své děti milují, je také trestají. Kniha Přísluví obsahuje mnoho moudrosti na téma výchovy dětí. Je zde jasně řečeno, že i fyzická výchova je vhodná, užitečná a potřebná. O trestu a to i o fyzickém trestu nacházíme v knize Přísluví následující výpovědi:

Trest je projevem lásky

- „Kdo šetří hůl, nenávidí svého syna, kdežto kdo jej miluje, trestá ho včas“. (Přísluví, 13:24)

Trestat se má včas

- „Trestej syna, dokud je naděje a nechtěj mu přivodit smrt.“ (Přísluví, 19:18)

Trest proměňuje charakter

- „Vězí-li v srdci chlapce poštilost³, trestající hůl ji od něho vzdálí.“ (Přísluví, 22: 15)

K vykonání trestu má být použit nástroj

- „Hůl a domluva dávají moudrost, ale bezuzdný mladík dělá ostudu své matce.“ (Přísluví, 29:15)

Zásadní částí trestání je poučení

člověka i jejím posláním pro společnost.

³ Slovo poštilost je v Bibli chápáno jako neposlušnost, rebelie a urážky vůči autoritě Boha nebo rodičů.

- „Vždyť Hospodin domlouvá tomu, koho miluje, jako otec synu, v němž našel zalíbení.“ (Příslaví, 3:12)

Trest nemá za cíl ponížit

- „Otcové, neponižujte své děti, aby nemalomyslněly.“ (Koloským, 3:21)

Poslední částí vykonání trestu je léčba

- „Věru, blaze člověku, jehož Bůh trestá; kázeň Všemocného neodmítej. On působí bolest, ale též obváže rány, co rozdrtí, vyléčí svou rukou.“ (Job, 5:17-18)

Cílem výchovy dle knihy Příslaví je rozumnost, vědění, moudrost a život:

- „Můj synu, poslouvej otcovo kárání a matčiným poučováním neopovrhuj.“ (Příslaví, 1:8)
- „Synové, slyšte otcovské kárání, pozornost věnujte poznání rozumnosti.“ (Příslaví, 4:1)
- „Vždyť příkaz je světlem a vyučování osvěcuje, domluvy a kárání jsou cesty k životu.“ (Příslaví, 6:23)
- „Slyšte napomenutí a buďte moudří, nevyhýbejte se tomu.“ (Příslaví, 8:33)
- „Syn otcovským káráním zmoudří, kdežto posměvač pohružky neposlouchá.“ (Příslaví, 13:1)
- „Pošetilec znevažuje otcovské kárání, kdežto kdo na domluvy dbá, jedná chytře.“ (Příslaví, 15:5)
- „Srdce moudrého dává jeho ústům prozíravost a na jeho rty přidává znalosti.“ (Příslaví, 16:22)
- „Poslechni radu, přijmi i trest, abys byl napříště moudrý.“ (Příslaví, 19:20)
- „Přestaneš-li synu poslouchat kárání, od výroků poznání zbloudíš.“ (Příslaví, 19:27)
- „Nepřipravuj chlapce o trest! Nezemře, když mu nabiješ holí.“ (Příslaví, 23:13)

To vše jsou pozitivní důsledky kázně. Co se však děje, když kázeň chybí? Dá se říci, že chybí to dobré, ale kniha Příslaví uvádí nejen absenci dobrého, ale jasně ukazuje, že pokud se člověk nepodrobí kázni, vše spěje k jeho naprostému zničení. Je volem vedeným na porážku a také tupcem či hlupákem. Je tím, kdo není schopen dlouhodobě konat něco dobrého.

- „Řekneš: Jak jsem mohl nenávidět napomínání? Jak mohlo mé srdce znevažovat domlouvání?“ (Příslaví, 5:12)

- „Svévolníka polapí jeho zločiny, bude spoután provazy svého hříchu. Nedbal na napomenutí, proto zemře, bloudí pro svou velkou pošetilost.“ (Příslaví, 5:22-23)
- „Hned šel za ní jako vůl na porážku, jako pošetilec v poutech k potrestání.“ (Příslaví, 7:22)
- „Ukazuje stezku k životu, kdo dbá na napomenutí, kdežto kdo si domluv nevšímá, zavádí na scestí.“ (Příslaví, 10,17)
- „Kdo miluje napomenutí, miluje poznání, kdežto kdo domluvy nenávidí, je tupec.“ (Příslaví, 12:1)
- „Chudoba a hanba stihnou toho, kdo se vyhýbá trestu, kdežto kdo dbá na domluvu, bude vážený.“ (Příslaví, 13:18)

3. TĚLESNÉ TRESTY

3.1 Definice tělesného trestu

„Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek.“ (Vaníčková, 2004, str. 31)

3.2 Formy tělesného trestů

„Tělesný trest je úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek. Forma tělesných trestů je rozmanitá. Nejčastěji používané tělesné tresty pohlovek, výprask, ždercha do zad.“ (Vaníčková, 2004, str. 31)

Některé tresty jsou typické pro rodinu a některé převládají ve škole či jiném sociálním prostředí. Když se řekne tělesný trest, ve většině lidí to nevyvolá silnou emocionální reakci. Zkušenosti z praxe i výsledky výzkumů potvrzují, že nejčastějším trestem je facka což je také pravděpodobně důvod, proč řada lidí vztahuje otázku tělesného trestu právě na facku. Není to jen let ruky vzduchem v krátkém okamžiku života dítěte a rodiče, je to také projev síly a obrovské riziko, že rodič (dospělá osoba) neodhadne správně sílu v ruce, přesné místo úderu na těle dítěte, které ve strachu může změnit polohu a rána tak může, dopadnou na velmi citlivé místo a způsobit nejen více bolesti, ale také poškození. Je to projev síly a moci nad dítětem.

Definice tělesného trestu naplňující podstatu tělesného týrání dle Vaníčkové „ tělesný trest je tělesným týráním, dochází-li k potrestání za pomoci předmětu, je-li bytí směřováno na citlivé části těla (hlava, břicho, oblast genitálií, plozky a dlaně), nebo také tehdy zůstávají-li na těle po ranách stopy (modřiny, škrábance apod).“ (Vaníčková, 2004, str. 33) Tuto definici poprvé formuloval kolektiv amerických autorů a později byla konsensuálně přijata Výborem pro práva dětí OSN a úřadovnou pro týrání dětí WHO.

3.3 Použití tělesného trestu

S naplácáním se to ale nemůže přehánět. Časté fyzické tresty nic neřeší, naopak dítě nebude cítit potřebu něco změnit, když dostane za maličkost. Je nutné také připomenout, že vhodnost tělesných trestů je omezená i věkem. Intenzivnější tělesné tresty jako výprask, naplácání na zadek apod., by se neměly používat u dětí mladších dvou let. Do dvou let opravdu vystačíme

s tělesnými tresty jako gesty, maximálně plácnutím přes ruku či zadek. V batolecím a ještě dlouho v předškolním věku je pro děti výchovný zásah ve formě tělesného vjemu v podstatě nejsrozumitelnější. Pohlazení nebo sladká odměna jsou pro dvouleté dítě jednoduchou a jasně srozumitelnou odměnou. Stejně jednoznačně na ně pak zapůsobí lehké plácnutí přes zadek.

Fyzické tresty starších dětí brání v jejich duševním vývoji. Dítě nepřemýšlí o svém chování a stává se poslušným jen proto, aby se vyhnulo potrestání. (Matějček, 2007)

Zbytečně trestané děti mají chorobný strach, může se u nich rozvinout bulimie, anorexie, tendence k sebepoškozování, mohou se zapojit do pochybné party nebo začít užívat drogy a utéct z rodiny. Také je dobré si uvědomit, že u adolescentů se tělesný trest v rodinách často zvrtné v bitku, následné volání policie, vyhánění dětí z domova a jiné excesy.

Někteří „odpůrci“ tělesného trestu poukazují na to, že tělesný trest je často vykonáván v hněvu. Matějček však logicky proti tomuto „pedagogickému axiomu“ argumentuje otázkou: „Ale upřímně řečeno, mohli bychom dítě plácnout, kdybychom se trochu nerozzlobili? Většinou se příliš nerozmýšlíme a jednáme v hnutí „spravedlivého hněvu.“ (Matějček, 2007, str. 92) Pokud jednáme výchovně ve výraznějším hnutí myslí (např. dítě vletí do jízdny dráhy, auto našťestí včas zastaví, leč naše leknutí v nás vyvolá vzbuřené city úzkosti, které dostanou formu agrese a dítě dostane pár na zadek) je to podle Matějčka lepší, než s chladnou myslí z jakési pedagogické vypočítavosti udělit přesně definovaný výprask. „Ostatně upřímnost a otevřenost je ve výchově cennějším přínosem než kdovíjak odůvodněné přetvařování. (Matějček, 2007, str. 93). Je ovšem třeba, zdůrazňuje Matějček, abychom tuto svou „upřímnost“ nepřeháněli a aby nedošlo k tomu, že si trestáním dítěte budeme vybíjet svou zlost.

Dobson radí, aby se tělesný trest (v rodině) užíval v případě úmyslné neposlušnosti, kdykoliv k ní dojde. Zdůrazňuje, že je účinné použít tento trest hned na počátku konfliktu, „kdy rodič ještě kontroluje své emoce než po hodině a půl dohadování a vycítání. (Dobson, 1995, str. 134) Rodiče by měli korigovat chování svých dětí, dokud ještě nejsou příliš rozčilení.

Pokud se jedná o stanovisko k otázce tělesného trestu, je třeba rozlišovat mezi tělesným trestem v rodině a ve škole. Již z výše uvedeného poukazu na nutnost brát v úvahu věk tělesně trestaného vyplývá, že tento kázeňský prostředek lze za jistých okolností připustit pouze v rodině, nikoliv ve škole. Jeho opodstatněnost je omezena pouze na předškolní věk, kdy výchovné zásahy pomocí tělesných vjemů jsou dítěti nejsrozumitelnější a kdy dítě ještě není s to určité situace zvládnout rozumově – těžko např. vysvětlíme malému dítěti, že nesmí vbíhat do vozovky, sahat na cizího psa, dotýkat se spadlých drátů vysokého napětí, lézt na stůl nebo po skříních.

Podle Matějčka výchovný význam tělesného trestu není nijak velký. Jedná se o trest na nejnižší úrovni, kterou autor označuje jako fyziologickou. Zdůrazňuje, že tak jako je

neprozřetelné při výchově ulpívat pouze na hmatatelných připomínkách naší přízně, stejně tak není prozřetelné ulpívat na primitivních hmatatelných připomínkách naší nelibosti. Navíc: „Tak jako každá primitivnost, má i tělesný trest malou možnost vývoje a členitosti, zato však ve zvýšené míře skrývá nebezpečí přehánění.“ (Matějček, 2007, str. 90)

V souvislosti s otázkou dopadu tělesného trestu na jedince je třeba si uvědomit, že důležitou roli hraje, v jaké je kombinaci s celkovým stylem výchovy.

Psychologické výzkumy potvrzují, že tělesný trest dítěte vnímaný jako oprávněný a dobře míněný, snižuje jeho agresivitu. (Čáp-Mareš, 2001) Potvrzuje se tak stará známá pravda o rákosce, která má být vedena milující rukou.

3.4 Negativní dopady používání tělesných trestů

Zde je třeba pamatovat, že naše ruka může být ve vzteku pádnější, než bychom chtěli. Sedne-li pohlavěk na ucho, může tlak dokonce poranit bubínek a poškodit dítěti sluch. Lékaři upozorňují i na škodlivost pouhého třesení s dětmi a v této souvislosti hrozbu poškození mozku.

Přílišné trestání se může stát vzorem pro agresivní chování dítěte v budoucnu. Nevhodný trest může být pro dítě silně ponižující a může velmi negativně ovlivňovat jeho kladný vztah k sobě samému (nízké sebehodnocení a sebeúcta, pocity méněcennosti atd.).

3.4.1 Tělesné týrání dětí

Tělesné či psychické trestání je po staletí předmětem diskuse a je zřejmé, že dosud není jasné, kde končí výchova a kde začíná týrání.

Ráda bych poukázala v rámci svého uvažování o tělesném trestu i na skutečnost tělesného týrání dětí, ke kterému u nás také skutečně dochází. Je tedy na místě této problematice věnovat velkou pozornost a nebrat ji na lehkou váhu. Tématu týrání dětí se ve své práci nijak důsledněji nevěnuji, proto jej ani dále rozebírat nebudu, přesto bych ráda poukázala na některé číselné údaje dle statistik MPSV ČR.

Tabulka uvádí statistiku, která se týká počtu psychicky a tělesně týraných dětí v ČR v letech 2000 – 2009.

Rok	Tělesné a psychické týrání, od r. 2009 také zanedbávání
2000	743
2001	884
2002	698
2003	950
2004	1028
2005	1319
2006	1008
2007	1205
2008	1239
2009	3613

Pokud si každé číslo ve výše uvedených statistikách proměním za jedno konkrétní dítě, dovedu lépe pochopit ty, kteří se bijí za ochranu dětí v České republice. Přesto zůstávám ale přesvědčená, že fyzický trest používaný ve smyslu mé práce nemá s fyzickým týráním dítěte nic společného. Nepopírám však, že je možné a někdy i nebezpečně jednoduché, aby byl fyzický trest praktikovaný rodiči či jiným rodinným příslušníkem zneužit a výchova se zvrátila v tělesné týrání dítěte. Zde bych proto ráda připojila slova Matějčka: Mějme na paměti, že fyzické (koneckonců i psychické) ubližování dítěti je trestné. To se vztahuje na rodiče, učitele, právě tak jako na kohokoliv jiného. „Navíc existuje ohlašovací povinnost všech pracovníků, kteří se dětmi zabývají, tj. lékařů, učitelů, sociálních pracovníků. Mají-li podezření, že dítěti bylo tělesně ublíženo hrubým zacházením, mají povinnost ohlásit to. Jsou dvě místa, kam se tato hlášení podávají - policii a Oddělení péče o dítě Obvodního nebo Okresního úřadu.“ (Matějček, 2007, str. 94)

Přes veškerou legislativní snahu se zřejmě nikdy v souvislosti s tělesným trestem nepodaří vytvořit předpis, na základě kterého bychom danou věc, daný případ mohli zcela jednoznačně a spravedlivě posoudit. „Není, bohužel, nějaká jasná hranice, kde končí „výchovní zásah“ a kde začíná krutost - můžeme se zde dovolávat pouze zdravého lidského rozumu a citu, ale jednu zásadu přece jen můžeme přijmout jako obecně platnou: budeme-li v tělesných trestech zdrženliví a projevíme-li méně rozhodnosti a iniciativy na tomto poli, pak velmi pravděpodobně chybu

neuděláme.“ (Matějček, 2007, str. 91)

V této souvislosti bych ráda ještě poukázala, že agentura INRES-SONES⁴ koncem roku 2008 realizovala pro Úřad vlády ČR sociologický průzkum na téma „Postoje občanů ČR k vybraným otázkám práv dětí“, se zvláštním důrazem na téma násilí na dětech.

Z tohoto výzkumu uvádím jedno dílčí zjištění, které se týká tématu mé bakalářské práce. Cílem této části výzkumu bylo zjistit, jak občané ČR vnímají tělesné tresty dětí a jejich uplatňování ve výchovném procesu. K tomu účelu byla položena otázka: „Jaký je Váš názor na tělesné tresty dětí?“ Odpovědi zněly -

1) souhlasím s tím, že nepatří do výchovy a nikdy bych je nepoužil	8,3%
2) souhlasím s tím, že tělesný trest nevychovává, ale v některých situacích je nejlepším řešením	49,9%
3) plácnutí nebo facka není tělesný trest	24,8%
4) tělesný trest byl, je a bude součástí výchovy	11,0%
5) souhlasím s tvrzením, že škoda každé rány, která padne vedle	6,0%

Naprostá většina občanů ČR (91,7%) vyjádřila ve větší nebo menší míře toleranci k uplatňování tělesných trestů ve výchově, z nich největší část (cca 50 %) si je vědoma, že tělesný trest nevychovává, avšak v některých situacích je nejlepším řešením.

Jen 8,3% občanů ČR zastává stanovisko, že tělesné tresty nepatří do výchovy a uvádí, že by je nikdy nepoužili. Tuto skupinu občanů lze jednoznačně zařadit mezi zásadní odpůrce tělesných trestů dětí a jejich uplatňování ve výchově. Více jsou vůči tělesným trestům tolerantní muži a starší občané, jejich většími odpůrci jsou naopak mladí lidé do 24 let.

Vláda České republiky k tématu násilí na dětech přijala na svém jednání dne 3. září 2008 Usnesení č. 1139 a tímto usnesením schválila Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 – 2018. V úvodu textu tohoto dokumentu je řečeno, že problematika násilí na dětech je celosvětový problém. Násilí na dětech nelze akceptovat, a to v žádné z jeho forem. „Každé násilí je neospravedlnitelné, neomluvitelné, nepřijatelné, v rozporu s právy dětí a lze mu předcházet“ (Světová zpráva o násilí na dětech) - Ani tomuto tématu se ve své práci dále vyjadřovat nebudu, jen dodám, že jsem vděčná, že se naše vláda, potažmo celá naše společnost tématu násilí na dětech věnuje.

⁴ Poradenství v oblasti sociologie včetně průzkumu.

3.5 Názory odborníků na tělesný trest

Lenka Lovasová v publikaci *Tělesné tresty* v závěru uvádí, že tělesné tresty z pohledu výchovy nejsou žádným pedagogickým prostředkem, byť by byly dočasně úspěšné. V souvislosti s tělesnými tresty, potrestáním a stanovením hranic se vedou neustále rozhovory a diskuze mezi odborníky, rodiči a vychovateli. A tak závěrem lze říci, že výchova je společná cesta, která se utváří v čase a je doprovázena nevyhnutnými třenicemi, konflikty, ale zároveň blízkostí a harmonií. Záleží jen na nás, čím jí naplníme. (Lovasová, 2006)

Profesor **Zdeněk Matějček**, který rozhodně není zastáncem tělesných trestů (zejména ve škole), ale připouští, že jsou situace, kdy je skutečně dobré dát dítěti pocítit tělesnou převahu. Zdůrazňuje však věk dítěte. Připomíná, že kojeneček, batole a dítě dlouho do předškolního věku přijímá hodně podnětů přímých tělesným kontaktem s okolím. V této době je povrch těla vydatnějším prostředníkem mezi ním a okolím než kdykoli později. Proto jsou pro dítě výchovné zásahy prostřednictvím tělesných vjemů v té době relativně nejsrozumitelnější. To se týká stejně tělesných („fyzilogických“) trestů jako odměn (přivinutí, polaskání, pohlazení). Během předškolního a následně školního věku však tělesný kontakt s okolím ztrácí na významu a primitivní tělesný trest přestává mít smysl.

Podle **Jamesa Dobsona** je možné s mírným naplácáním dítěte začít mezi patnáctým až osmnáctým měsícem. Nemělo by se však používat příliš často a mělo by se udělovat pouze v případě zřejmé neposlušnosti, nikoli dětské nezodpovědnosti. V období těsně před dospíváním se podle Dobsona mají tělesné tresty užívat jen velmi zřídka. U tzv. přizpůsobivých dětí by se mělo od tohoto trestu upustit před desátým rokem dítěte nebo dokonce o čtyři roky dříve. Autor, na rozdíl od zákona z roku 1860 povolujícího tělesný trest ve Velké Británii, doporučuje k tělesnému potrestání použít nějaký neutrální předmět (malý proutek nebo pásek). Ruku pouze ve výjimečném případě, neboť zastává názor, že dítě by mělo považovat ruku za objekt přinášející spíše lásku než trest. (Dobson, 1997)

Podle psychologa **Jeronýma Klimeše** jsou přiměřené fyzické tresty účinnější a méně zúzkostňující než psychické trestání. „Psychické tresty jsou zdoluhavé a málo akční,“ říká. Když se rodič přestane s dítětem ostentativně bavit, dítěti to zpočátku třeba ani příliš nevadí. Dítě si tento trest uvědomuje postupně, čímž dlouhodobě narůstá jeho úzkostnost. „Ale pak nastává volba mezi dvěma špatnými řešeními - buď trestající mlčení přeroste v zúzkostňující dusno, anebo rodič nevydrží, promluví, a tím se výchova stává nedůslednou,“ vysvětluje Klimeš s tím, že tělesné tresty takhle úzkostný dopad většinou nemají - v rychlém sledu po zlobení následuje trest a tělesná bolest odeznívá. (Klimesh, 2008)

Mezi odpůrkyně fyzických, ale i psychických trestů patří psycholožka **Jiřina Prekopová**. V jednom ze svých rozhovorů uvedla: „Postupně jsem k tomu dospěla. Dřív jsem proti nim nebyla, ale teď už jsem. A jsem zásadní odpůrkyní trestu, kdy odpíráme lásku. Příklad - ‚Teď, jak křičíš, tě nemám ráda, běž do pokojíčku, přijď zpátky, až budeš slušný. Chci tě jenom slušného.‘ To je v podstatě ten nejhorší vzorec, který může dítě dostat. Nejsm proti trestu, ale musí mít logickou návaznost na přečin. Na zavolání k obědu dítě nepřišlo, tak bude hladové až do dalšího jídla, ale důsledně nesmí nic dostat. Nebo dítě ukradlo něco spolužákovi? Musí to vrátit, omluvit se a dát odškodné. Nebo nechalo válet kolo na ulici - kolo tedy zmizí jako auto, které jsme špatně zaparkovali. Pro takové tresty jsem. A řeknu, proč jsem proti tělesným trestům. Když trestáte dítě fackou, dáváte mu vzor. Ukazujete mu, že je správné, že se lidi bijí. To ale není všechno. Když trestáte tělesně, ujde vám emocionální konfrontace. Na základě emocionální konfrontace se dítě učí vcítit se do druhého. Dítě má poslouchat ne proto, že přijde trest, ale že zraní.“ (Naše rodina, roč. 35, číslo 24).

4. TRESTY VE ŠKOLE

Není snad jiný kázeňský prostředek, na který by panovaly tak diametrálně odlišné názory. Ale bylo by logické, aby debaty na toto téma byly dávno tabu, tělesné tresty na našich školách byly zrušeny již v roce 1870 (na středních už roku 1781). (Bendl, 2004)

Je všeobecně známo, že pozice školy ve výchově dítěte je důležitá. V současné době má však škola velmi omezené výchovné možnosti ve srovnání s rodiči. Pokud rodiče odmítají se školou spolupracovat, protože si myslí, že jenom oni vychovávají své dítě správně a nemá jim do toho kdo co zasahovat, jsou výchovné možnosti školy ještě menší.

V generaci mých rodičů bylo běžné, že dítě, které udělalo průšvih, zůstalo po škole. Bylo také běžné, že pokud mělo dítě ve škole něco, co tam nepatřilo, tak mu to učitel zabavil. Neexistovalo, aby si rodič za to přišel do školy stěžovat. Dítě se snažilo, aby se to rodič pokud možno ani nedozvěděl, protože vědělo, že by si nešel stěžovat do školy, ale čekal by jej další trest doma.

Ze svých vlastních let školáka si pamatuji, že ještě část z toho platila, ale pouze již v omezené míře. Zažila jsem již učitele, kteří se báli nechat dítě po škole a kteří se báli zabavit nepatřičnou věc. Zároveň existovaly oba typy rodičů. Někteří si do školy nepřišli stěžovat a dítě ještě potrestali, ale současně se už objevili rodiče, kteří přišli hned do školy a stěžovali si. Chybu viděli pouze ve škole, rozhodně ne ve svém nevychovaném dítěti.

Co vlastně škola dnes může? Může psát pouze poznámky, dávat napomenutí či snižovat známku z chování. To je ale pouze jednostranný trest, který platí pouze na určitou skupinku dětí a ostatní si z ní nic nedělá. U těchto dětí je to tedy delegování trestu na rodiče.

Základní výchovná poučka zní – když dítě něco provede, musí okamžitě následovat přiměřený trest. Ne za hodinu, ale hned, aby si to dítě spojilo. Ve škole však takové okamžité tresty k dispozici nejsou.

Myslím, že učitelům by se měla do školy vrátit možnost určité bezprostřední restrikce. Třeba nechat žáka po škole, uložit mu cosi jako veřejně prospěšné práce. Uklidit školu, vynést koše nebo něco podobného. Něco inteligentního, co by zároveň děti přivedlo k tomu, jak život doopravdy vypadá a co se od nich, až budou velké, bude očekávat. Jinými slovy řečeno, trest za lumpárny vykonané ve škole, by měla provádět škola a ne rodiče. Ti by měli dle mého názoru být voláni až k závažnějším problémům.

Použití tělesného trestu učitelem, je bezesporu profesionální selhání, přiznání neschopnosti řešit věci správným způsobem, ukazatel neschopnosti ovládat své emoce.

5. TĚLESNÝ TREST A PRÁVA DÍTĚTE

5.1 Legislativa – porovnání předpisů platných v různých zemích

Počátečním impulsem k vybrání tématu mé práce byl, jak jsem uvedla již v úvodu, návrh zákona tehdejší ministryně pro menšiny a lidská práva Džamily Stehlíkové, který by rodičům úplně zakazoval tělesně trestat vlastní děti.

Při svém studiu jsem byla překvapena, v kolika zemích takový zákon již skutečně platí. Švédsko, Norsko, Dánsko, Finsko, Rakousko, Kypr, Lotyšsko, Ukrajina, Chorvatsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Německo, Izrael a Island zakázaly tělesné trestání dětí úplně. (Lovasová, 2006)

„V Austrálii je úroveň tělesného trestu, který může být na dítě uplatněna, regulována zákonem: fyzické trestání dětí za účelem dosáhnout u nich poslušnosti je dovoleno pouze, pokud se jedná o tzv. rozumný tělesný trest, jehož intenzita by se dala hodnotit jako mírná a je použita za účelem napravit chování dítěte. Pochopitelně „rozumný tělesný trest“ je termín, který lze jen těžko přesně definovat. Je potřeba brát v úvahu různé relevantní faktory, které podle zákona zahrnují: věk dítěte, postavu (tělesné parametry, proporce), zdravotní stav dítěte a jeho mentální status, důvod potrestání a jeho forma, poškození způsobené dítěti.

V USA nejsou tělesné tresty zakázány, v některých státech však je povolena pouze určitá forma, např. trestání vařečkou.

Ve východní Asii (Čína, Taiwan, Japonsko, Korea) je fyzické trestání vlastních dětí legální a to dokonce i v těch zemích Východní Asie, které jsou považovány za takzvaně prozápadní (Singapur, Hongkong). Tamní výchovná kultura je založena na přesvědčení, že alespoň mírný tělesný trest je ve výchově dětí nezastupitelný. Čína a Taiwan však zakázaly tělesné tresty ve školách. Ostatně většina zemí zakázala používání tělesných trestů ve školách a jako první to bylo Polsko (1783). Tato praxe je však stále ještě běžná v některých částech Spojených Států, navzdory tomu, že v jiných je to zakázáno. Překvapivé je, že v natolik demokratické zemi, za kterou je považováno britské království, byly tělesné tresty na soukromých školách zrušeny teprve v roce 1999 (na státních o 13 let dříve). Stejně jako v ostatních evropských státech, i v Anglii probíhala diskuze o tom, zda mají být zakázány tělesné tresty dětí – kupodivu, tělesné tresty mimo zákon nepostavila a to hned z několika důvodů:

- stát nebude zasahovat do soukromých záležitostí rodiny, kterými je míněna také výchova dětí,

- rodiče mohou své dítě fyzicky potrestat, pokud je to v jeho vlastním zájmu a „pro jeho dobro“
- každý rodič by měl rozpoznat rozdíl mezi tělesným trestem a týráním,
- rodič může své dítě fyzicky potrestat, pokud si myslí, že to bylo v dané chvíli výchovné a nutné, musí však být schopen to před soudem dokázat.“ (Lovasová, Schmidová, 2006, str. 15)

5.2 Úmluva o právech dítěte

První dokumenty, které se zabývají pojmem lidská práva, se objevují v roce 1776 a jedná se o *Prohlášení nezávislosti Spojených států amerických* ze 4. července 1776. Dalším dokumentem je *Deklarace práv člověka a občana* ze dne 26. srpna 1789 přijatá ve Francii. Tyto dokumenty představují důležitý obrat v myšlení lidí a zavádějí pojem lidská práva a jsou zdrojem práva a uspořádání státu. Od konce 19. století se postupně objevovala nová definice práv. Průmyslová revoluce a její důsledky ukázaly, že pro reálné uskutečnění lidských práv je nezbytně nutný určitý počet ekonomických a sociálních podmínek. Tato nová práva byla označena jako sociální práva. Člověk tedy nemá pouze přirozená práva odvozená z nehmotné lidské přirozenosti, ale i práva, která mu plynou ze zapojení do řady sociálních vztahů a i tato oprávnění mu musí být přiznána. Lidská práva tak přestávají být pouze morálním požadavkem na každého jedince, garanta práv druhých, ale stávají se i požadavkem jedince na stát (jako vyjádření vůle společnosti), neboť jejich naplnění je často nemožné bez zásahu státních orgánů.

- Rok 1948 – Valné shromáždění OSN přijalo *Všeobecnou deklaraci lidských práv*, která obsahuje některá sociální práva v článku 22 a 27.
- Rok 1950 – Rada Evropy přijala dokument *Evropská úmluva o lidských právech* – nejvíce úplný a jednotný celek věnovaný vývoji evropského sociálního vědomí.
- Rok 1996 – Rada Evropy přijala dokument *Revidovaná Evropská sociální charta*
- 7. prosince 2000 – byla vyhlášena *Charta základních práv Evropské unie* – ta slučuje základní prvky dvou předešlých smluv Rady Evropy a zahrnuje je do jediného stručného souhrnu pro 15 původních (a následně i pro 12 nových) členských států EU s cílem najít své místo v uspořádání Evropské unie.

Myšlenka, že práva těch nejzranitelnějších vyžadují zvláštní ochranu, se objevovala pomalu. Mezinárodní společenství se začalo v této oblasti opatrně angažovat až ve 20. století. V oblasti

práv dítěte byla přijata následující opatření:

- 1924 – *Ženevská deklarace práv dítěte* – přijalo Společenství národů (předchůdce OSN)
- 1948 – **Všeobecná deklarace lidských práv** – projevila vůli uznat a chránit práva dětí. Klade totiž důraz na skutečnost, že mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc a rodinu hodnotí jako přirozenou a základní jednotku společnosti.
- 20. listopadu 1959 – přijalo Valné shromáždění OSN první *Deklaraci práv dítěte*, která navazuje na Deklaraci z roku 1924. V podobě krátkého textu shrnutého do deseti zásad, vyzývá všechny muže a ženy všech zemí, aby uznali, že lidstvo je povinno dát dětem to nejlepší, co jim může dát, a aby se všichni snažili dosáhnout dodržování práva dětí ve všech ohledech.
- 1989 – teprve nyní jednomyslně přijalo Valné shromáždění OSN *Úmluvu o právech dítěte*, která nabyla právní moci 2. září 1990. Jejím cílem je definovat dětská práva na celosvětové úrovni. Z 54 článků, které Úmluva obsahuje, se jich 45 věnuje právům dítěte. Úmluva o právech dítěte převzala část práv ze Všeobecné deklarace lidských práv, některé z nich posílila a jiná přidala. Úmluva o právech dítěte zahrnuje občanská, sociální, kulturní a politická práva, která odpovídají třem kritériím – ochraně dětí, zajištění dětí a účasti dětí na řešení všeho, co se jich týká. Úmluvu do současnosti ratifikovalo (podepsalo a přijalo) celkem 191 států (187 členských států OSN, 3 nečlenové a Svatá stolice)
- únor 1991 – *Úmluvu o právech dítěte* přijalo Federální shromáždění ČSFR (Československá federativní republika) a ratifikoval ji prezident republiky. Od té doby platí v ČR.
- 1997 – v Evropě byla založena Evropská síť ombudsmanů pro děti (European Network of Ombudsman for Children – ENOC). Jedná se o síť nezávislou na mezinárodních institucích a jejím cílem je podporovat aplikaci Úmluvy o právech dítěte.

5.2.1 Definice dítěte podle Úmluvy

Dle článku 1 Úmluvy o právech dítěte z roku 1989 se dítětem rozumí „každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“

Úmluva práv dítěte pojednává především o těchto právech dítěte:

- právo na život (čl. 6,7)
- právo na jméno (čl. 7,8)

- právo na státní příslušnost (čl. 7,22,23)
- právo na rodinu (čl. 9,10,18,20,21)
- právo na ochranu zdraví (čl. 23,24)
- právo na přiměřenou životní úroveň (čl. 26,27)
- právo na vzdělání (čl. 28)
- právo vyjadřovat svůj názor (čl. 12,13,14)
- právo na soukromí (čl. 16)
- právo na ochranu před týráním a zanedbáváním (čl. 19, 20,31-40)

Úmluva o právech dítěte se v článku 29 zmiňuje o tom, k čemu má směřovat výchova dítěte. O výchově toho v této mé práci zaznělo již mnoho, připojím tedy i citaci tohoto článku 29:

1. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se shodují, že výchova dítěte má směřovat k:
 - a) rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání a rozumových i fyzických schopností v co nejširším objemu;
 - b) výchově zaměřené na posilování úcty k lidským právům a základním svobodám, a také k zásadám zakotveným v Chartě Spojených národů;
 - c) výchově zaměřené na posilování úcty k rodičům dítěte, ke své vlastní kultuře, jazyku a hodnotám, k národním hodnotám země trvalého pobytu, jakož i země jeho původu, a k jiným civilizacím;
 - d) přípravě dítěte na zodpovědný život ve svobodné společnosti v duchu porozumění, míru, snášenlivosti, rovnosti pohlaví a přátelství mezi všemi národy, etnickými, národnostními a náboženskými skupinami a osobami domorodého původu;
 - e) výchově zaměřené na posilování úcty k přírodnímu prostředí.

2. Žádná část tohoto článku nebo článku 28 nesmí být vykládána způsobem omezujícím svobodu jednotlivců a organizací zřizovat a řídit výchovné instituce. Za všech okolností je však třeba zabezpečit dodržování principů stanovených v odstavci 1 tohoto článku a podmínek, aby vzdělání poskytované těmito institucemi odpovídalo minimálním standardům stanoveným státem. (Úmluva o právech dítěte, čl. 29)

5.2.2 Přehled právních předpisů, vztahujících se k sociálně-právní ochraně dětí

5.2.2.1 Vnitrostátní předpisy

- Usnesení Předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – s účinností od 1. 1. 2010
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
- Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Instrukce MPSV č.j. 21-12242/2000 ze dne 15.3. 2000, kterou se stanoví rozsah evidence dětí a obsah spisové dokumentace o dětech, vedené orgány sociálně-právní ochraně dětí a obsah spisové dokumentace o žadatelích o osvojení a o svěřeni do pěstounské péče
- Instrukce č.j. 142/2007-Org. ze dne 5. 4. 2007, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí o výchově nezletilých dětí

5.2.2.2 Mezinárodní smlouvy, předpisy ES a doporučení

- Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte
- Sdělení č. 45/2003 Sb.m.s., o přijetí Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů

- Sdělení č. 209/1993 Sb., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech
- Sdělení č. 34/1998 Sb., o Úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí
- Sdělení č. 43/2000 Sb., o Úmluvě o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení
- Sdělení č.132/2000 Sb.m.s., o Evropské úmluvě o osvojení
- Sdělení č. 66/2000 Sb.m.s., o Evropské úmluvě o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí
- Sdělení č. 47/2001 Sb.m.s., o přijetí Evropské úmluvy o právním postavení dětí narozených mimo manželství.
- Sdělení č. 54/2001 Sb.m.s., o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí
- Sdělení č. 141/2001 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí
- Sdělení č. 90/2002 Sb.m.s., o přijetí Úmluvy o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce (Úmluva č.182)
- Sdělení č. 91/2005 Sb.m.s., o sjednání Úmluvy o styku s dětmi
- Vyhláška č. 33/1959 Sb., o Úmluvě o vymáhání výživného v cizině
- Vyhláška č. 132/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti
- Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod
- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
- Rezoluce Rady Evropské unie z 26. 6. 1997 o nedoprovázených nezletilcích, kteří jsou příslušníky třetích zemí (97/ C 221/03)
- Doporučení RE 4(1984) o rodičovské zodpovědnosti
- Doporučení RE 6(1987) o pěstounských rodinách
- Doporučení RE 2(1993) o medikosociálních aspektech zneužívaných dětí
- Doporučení RE 1286 (1996) o Evropské strategii pro děti

(zdroj:MPSV)

6. PRAKTICKÁ ČÁST

6.1 Základní informace

V praktické části jsem se zaměřila na zjištění názorů maminek dětí předškolního věku a to zejména na použití tělesného trestu ve výchově. K tomuto účelu jsem vytvořila dotazník, obsahující 26 otázek. Některé otázky byly postaveny jako otevřené, tedy maminky měly možnost odpovídat vlastními slovy. Jiné otázky byly tzv. uzavřené a bylo možné odpovědět z předepsaných variant odpovědí.

Vlastní dotazník se nachází v příloze č. 1.

6.2 Cíl práce a hypotézy

Cílem práce, jak jsem uvedla již v úvodu je hledání odpovědí, zda má či nemá fyzický trest při výchově dětí své místo. K tomuto účelu jsem také stanovila následující hypotézy, které na základě dotazníkového šetření budou potvrzeny nebo vyvráceny.

- A. Mám za to, že používání tělesného trestu zůstává i dnes jako jedna z výchovných metod, rodiče o vykonání tělesného trestu však více přemýšlejí.
- B. Předpokládám, že jako tělesný trest se dnes používá pouze plácnutí přes ruku či zadek, případně lehký pohlavek. Nástrojem k vykonání tělesného trestu bývá nejčastěji ruka. Mám za

to, že žádné extrémnější fyzické tresty dnes rodiče předškolních dětí nepoužívají (např. výprask řemenem, klečení na hrachu, apod.).

- C. Domnívám se, že rodiče, kteří byli sami v dětství tělesně trestáni, uplatňují také tělesné tresty ve výchově svých dětí. Děje se tak proto, že se s touto výchovnou metodou ztotožňují.

6.3 Charakteristika zkoumané skupiny

Zkoumaná skupina byla složena v první řadě z maminek, které znám a pohybují se v mém okolí. Prostřednictvím těchto maminek se dotazník dostal i k maminkám mě neznámým. Bylo pro mě zajímavé, že jsem ve výsledku obdržela vyplněné dotazníky z různých míst v ČR. (např. Liberec, Brno, Praha, Louny, Zlín, apod.), což však pro výsledky šetření nijak nezohledňuji, neboť tento ukazatel nebyl v dotazníku nijak zahrnut.

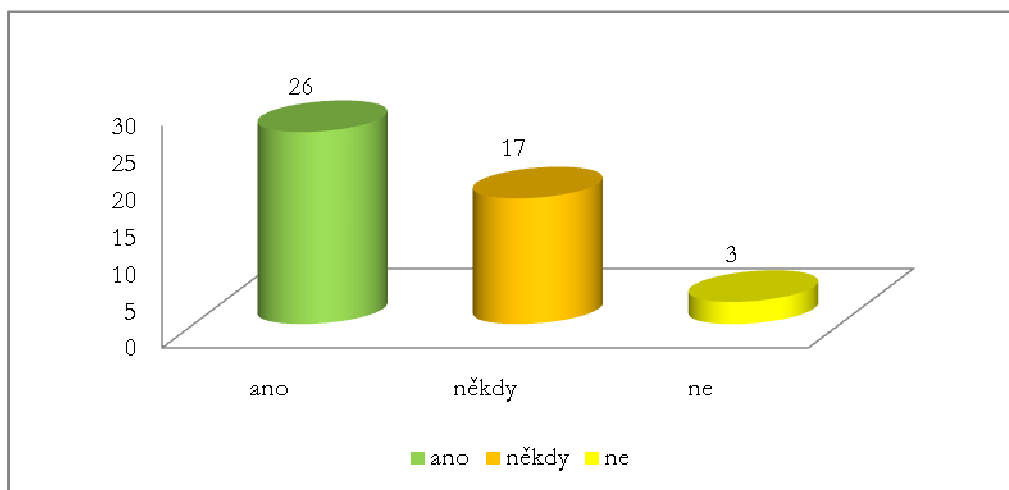
Šetření se zúčastnilo celkem 46 maminek dětí ve věku od 3 do 6 let. Maminky byly různého věku, v rozmezí od 20ti do 40ti let. Jejich věk však ve výsledcích šetření také nijak nezohledňuji.

6.4 Přehled získaných výsledků a jejich interpretace

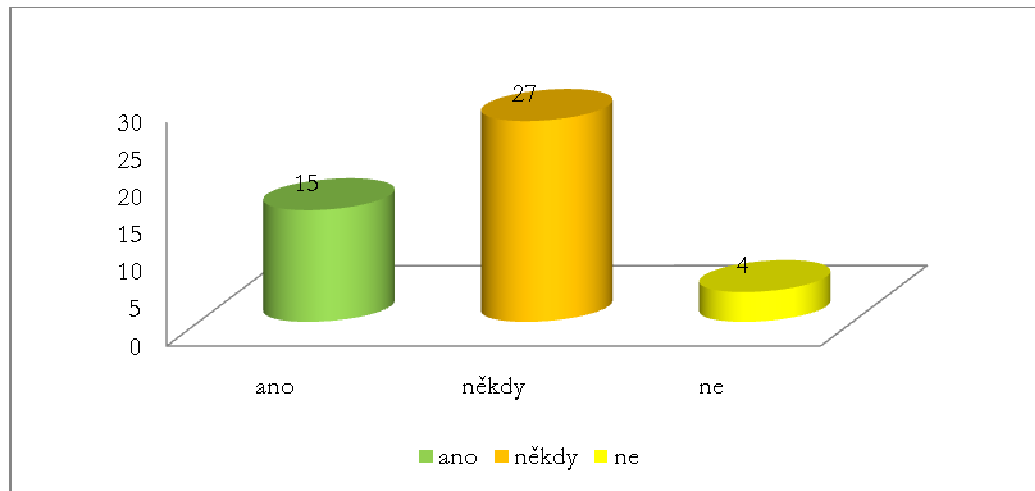
Otázka č. 1. Co si představujete pod pojmem tělesné tresty?

V odpovědích zazněli následující reakce – Pevný stisk, pohlavek, facka, plácnutí přes zadek, plácnutí přes ruku, stání v koutě, sprchování studenou vodou, kopání, škrábání, bití, smýkání, vytahání za ucho, klečení. Trest, který dítěti činí fyzickou bolest. Fyzické násilí (většinou mírné). Fyzické napadení dítěte. Kontakt s tělem dítěte pod vlivem negativních emocí. Fyzický, bolestivý či nepříjemný nebo ponižující „kontakt“ jedné osoby na druhou. Všechny fyzické kontakty, které nejsou projeveny kladně. Jakékoli uhození dítěte. Potrestání, které dítě pocítí na svém těle. Trest, který se aplikuje přednostně na těle dítěte (např. domluva nebo některé zákazy oblíbených činností či pochutin jsou aplikovány též na těle dítěte, ale přednostně mají působit na psychiku, proto je do tělesných trestů doma nepočítáme). Jako tělesné tresty doma používáme: cvičení, neoblíbené domácí práce (či pomoc u nich), lehkou výplatu (plácnutí přes ruce, přes ústa, pohlavek, plácnutí přes zadek), u syna také písemné tresty. Rodičovskou autoritu. Nepředstavuji si pod tím bezdůvodné bití a týrání dítěte v afektu.

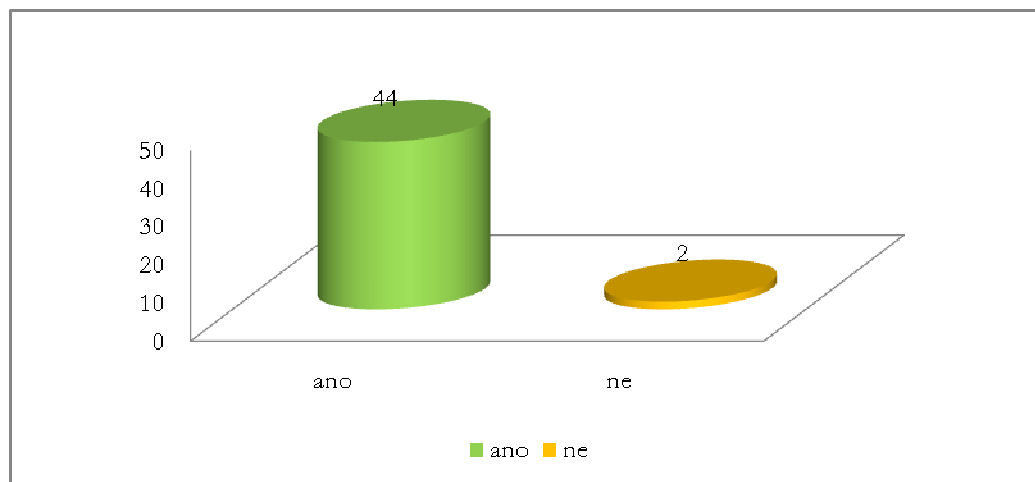
Otázka číslo 2. Používáte tresty ve výchově svých dětí?

Dle vyjádření maminek mohu konstatovat, že téměř ve všech zkoumaných rodinách jsou ve výchově používány tresty. Pouze zanedbatelná část je nepoužívá.

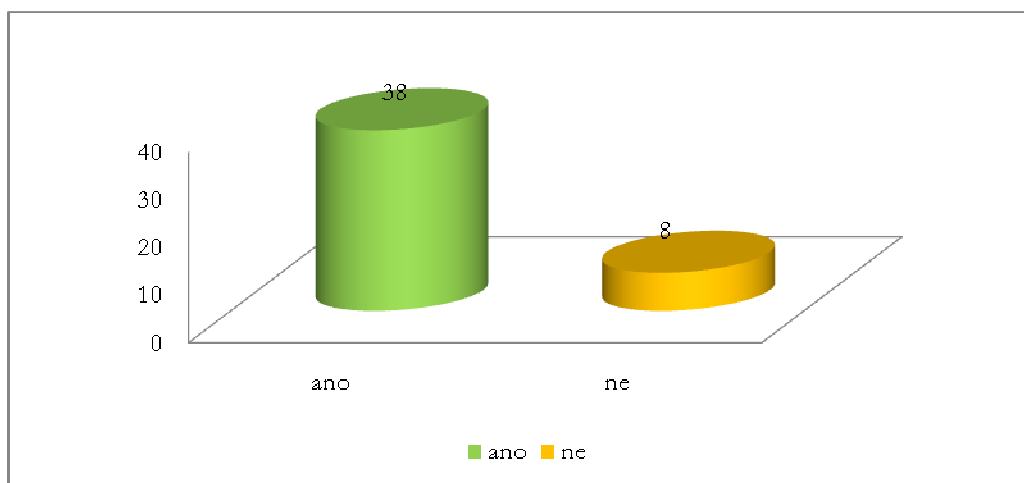
Otázka číslo 3. Používáte ve výchově tělesné tresty?

Viz vyhodnocení hypotézy A. podkapitola 6.4.1.

Otázka číslo 4. Trestali vás vaši rodiče?

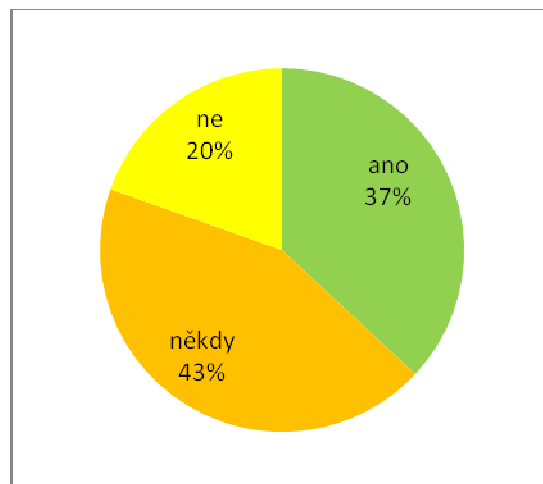
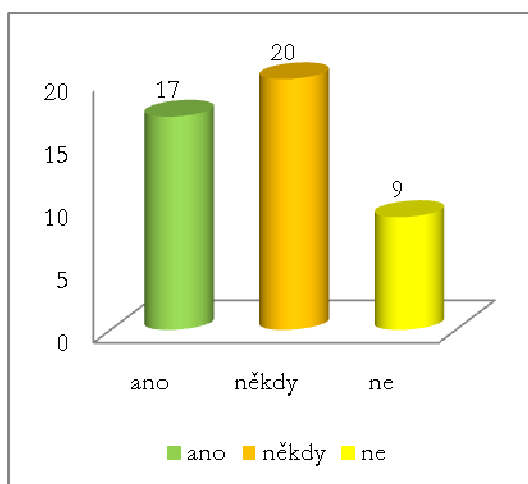
Rodiče dnešních rodičů používali jednoznačně ve výchově trest a to v naprosté většině. Porovnávám-li odpovědi na tuto otázku a otázku č. 2, která se týká dnešních rodičů, musím konstatovat, že jsem otázky nepřesně položila. Při průzkumu používání trestů v současné rodině (viz. otázka č. 2.) byla uvedena také možnost „někdy“ a v této otázce č. 4. byly nabídnuty možnosti odpovědi pouze „ano, ne“. Tato skutečnost činí výsledky méně přesnými.

Otázka č. 5. Uplatňovali vaši rodiče ve vaší výchově tělesné tresty?

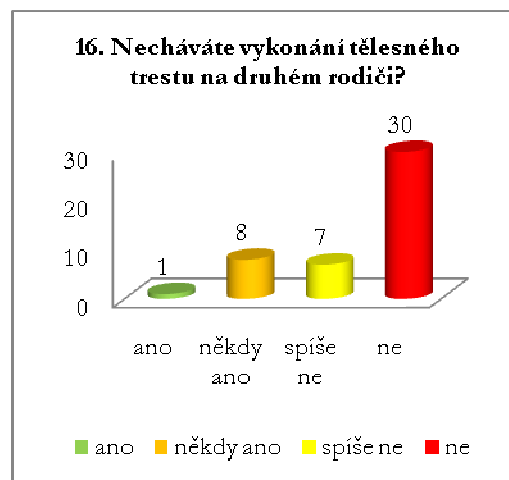
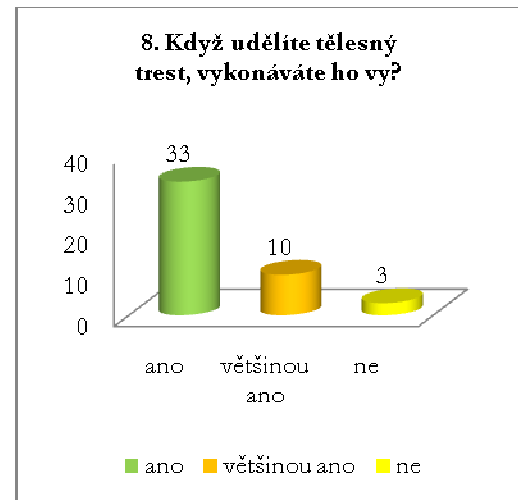
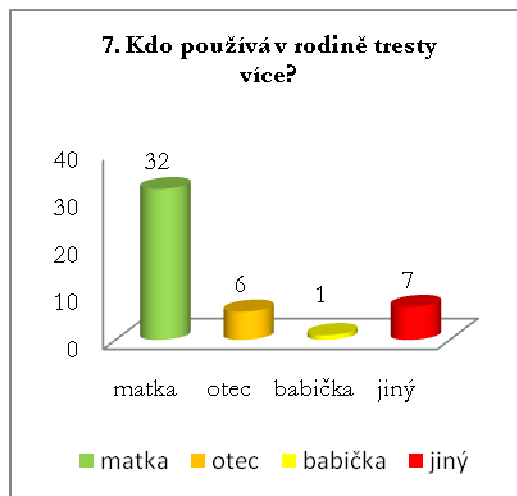
Viz vyhodnocení hypotézy C. podkapitola 6.4.1.

Otázka č. 6. Myslíte si, že trest přinese dítěti užitek?

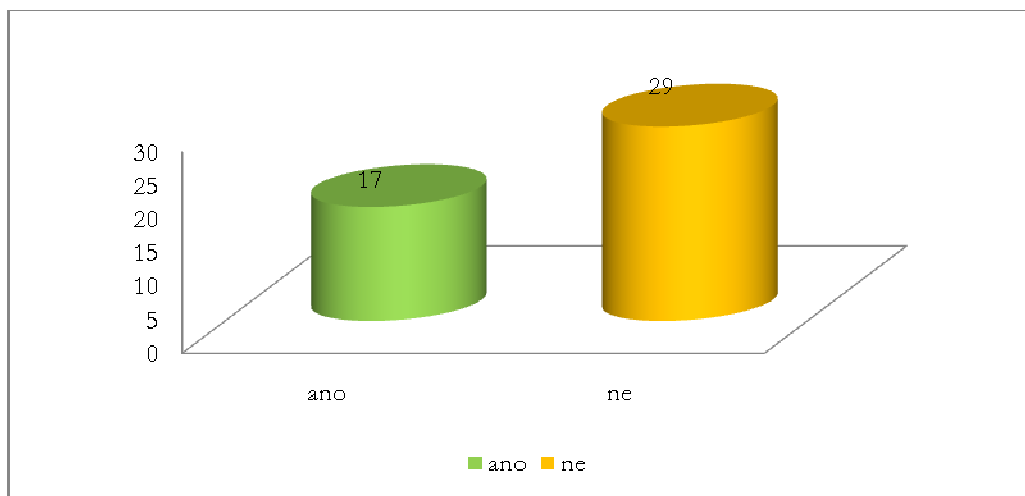
Pro lepší znázornění jsem u této otázky použila graf vyjadřující výsledek v procentech. Pouze 20% tazatelů si myslí, že trest nepřinese dítěti užitek. Ostatních 43% si myslí, že někdy je trest užitečný a 37% o užítku nepochybuje. Bylo by zajímavé dál zkoumat názor skupiny maminek, jež si myslí že trest užitek nepřinese, jaký výchovný prostředek dle nich užitek přinese? Z 9ti maminek, které odpověděly, že trest užitek nepřinese jich přesto 8 trest používá a 7 z nich dokonce i tělesný trest.

Otázka č. 7, 8, 16.

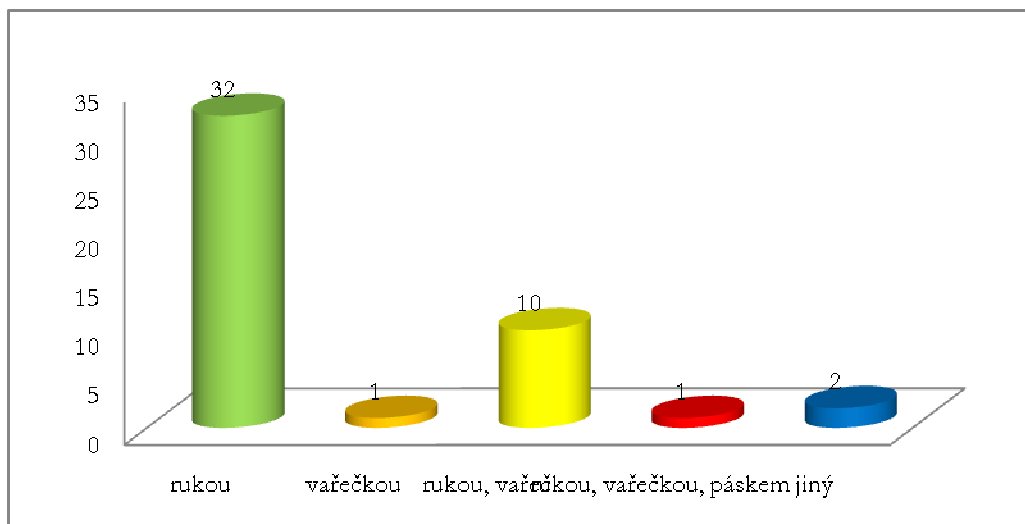
Výsledky šetření otázky číslo 7., 8. a 16. přináší zajímavý poznatek, že tresty v rodině a to i fyzické nejvíce vykonávají maminky. Myslím si, že důvodem je skutečnost, že maminky v prvních letech života v naší společnosti stále ještě pobývají s dětmi daleko více než jejich otcové. Domnívám se ale, že tato situace se v současné době proměňuje, neboť legislativa dnes rodinám dává možnost výběru, zda bude s dítětem trávit mateřskou či rodičovskou dovolenou matka nebo otec.

Otázka č. 9. Myslíte si, že tělesné tresty vedou k projevům násilí u dětí?

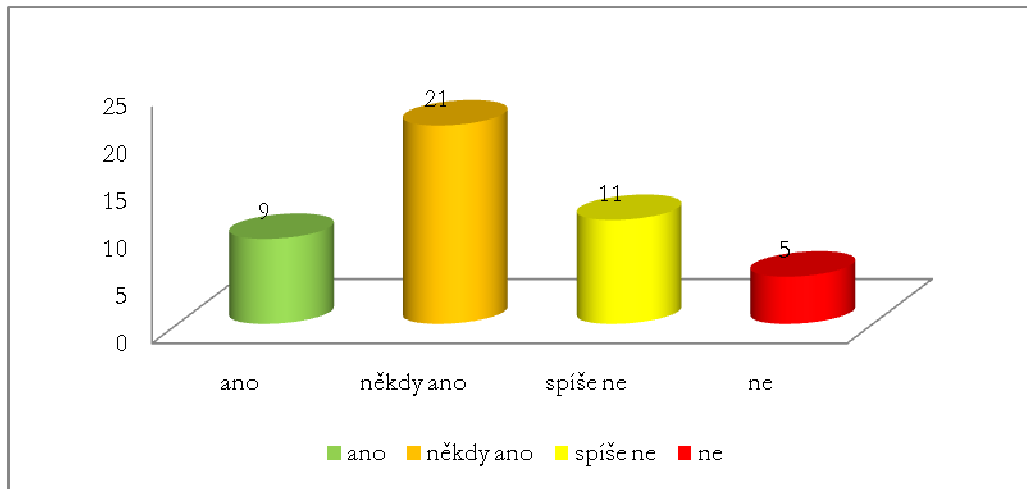
Předpokládám, že rodiče, kteří odpovídali „ne“ myslí na tělesné tresty, které byly uděleny zaslouženě a dítě si svého nežádoucího chování/ svého prohřešku je vědomo. Trest je vykonán v rodině, kde panuje láskyplné prostředí. Za těchto předpokladů se i já ztotožňuji s touto odpovědí. Přesto je zajímavé sledovat, že poměrně velká část maminek má obavu, že tělesné tresty vedou k projevům násilí. Z jiných otázek je ale zřejmé, že i přes tuto obavu tělesný trest mnohé z těchto maminek používá.

Otázka č. 10. Jakým způsobem tělesný trest vykonáváte?

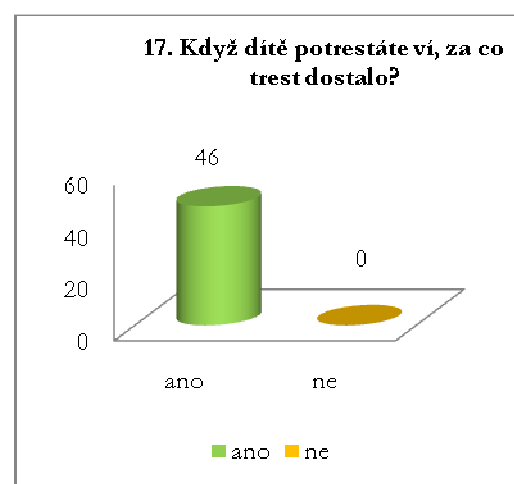
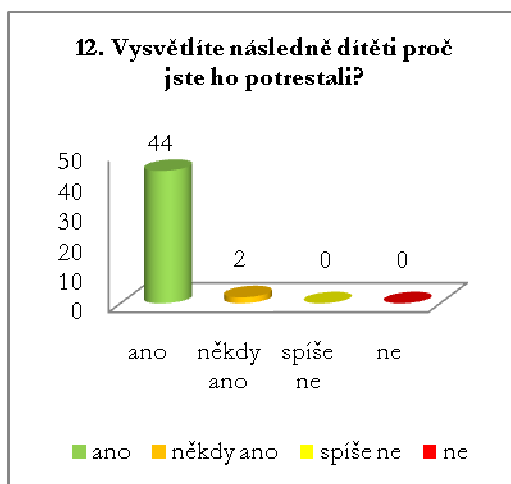
Viz vyhodnocení hypotézy B. podkapitola 6.4.1.

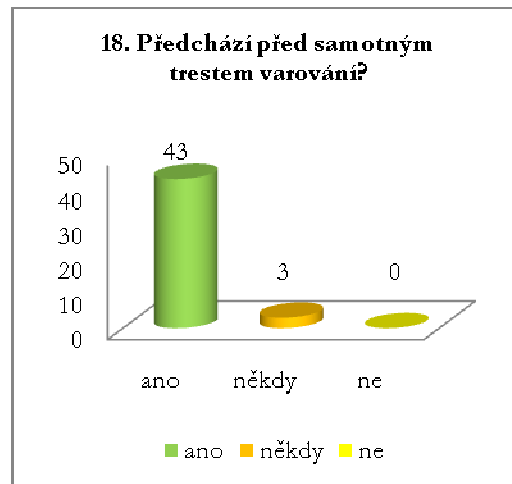
Otázka č. 11. Trestáte svoje dítě v afektu?

Větší část maminek přiznává, že děti v afektu trestají. Myslím, že se však není třeba za tuto skutečnost hanbit, neboť i sám profesor Matějček, jak uvádím ve své práci v kapitole 3.3. připouští určitou možnou míru rozzlobenosti, z které logicky plyne trest v afektu. Pokud jednáme v hnutí myslí je to daleko více pochopitelné než trest vykonán s chladnou myslí. Proto tuto skutečnost za určitých podmínek nevnímám jako negativní.

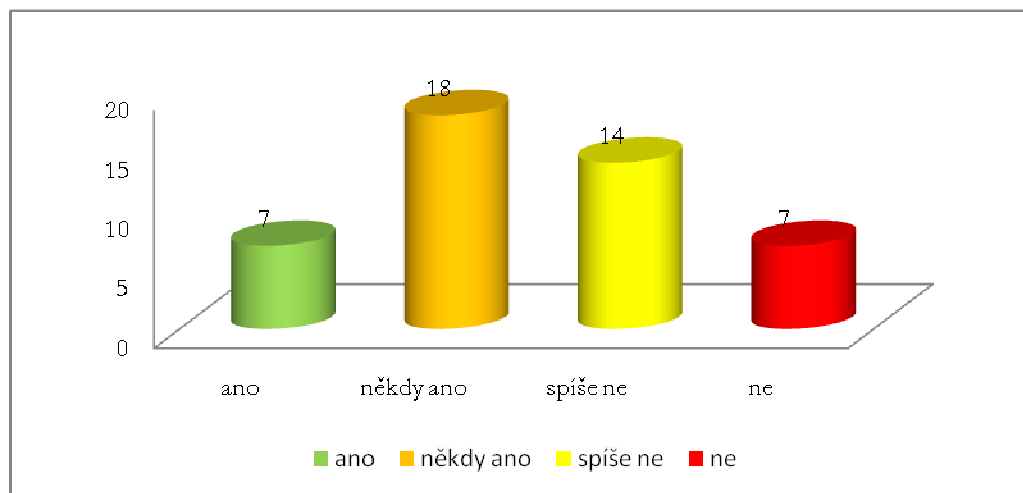
Otázka č. 12, 17, 18.

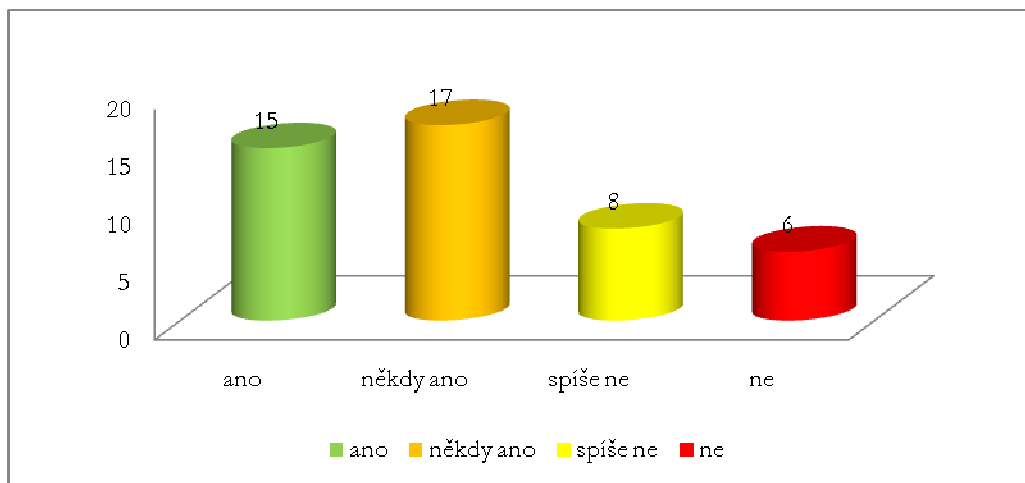
Výsledek těchto tří otázek jednoznačně ukazuje, že maminky/ rodiče netrestají dítě bezdůvodně, je předem varováno a důsledně hledí na to, aby dítěti bylo jasné za co trest dostalo. Tato skutečnost mě velmi potěšila, protože jsem přesvědčena, že jedině tak má trest smysl a dítěti přináší užitek.

Otázka č. 13. Trestáte děti i v přítomnosti lidí, kteří nepatří do rodiny?

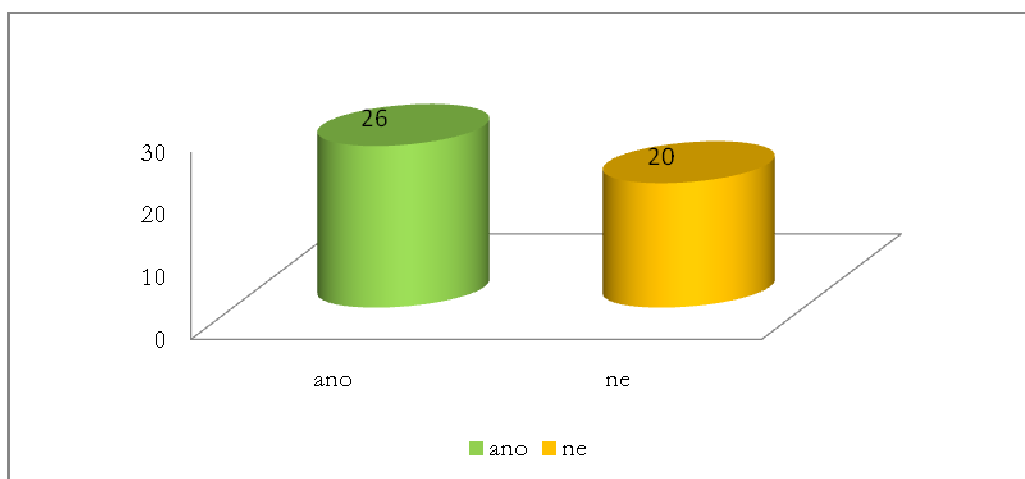
Jednoznačná odpověď „ano/ ne“ je v rovnováze. Přesto v celkovém vyhodnocení větší část rodičů trestá i před lidmi, kteří do rodiny nepatří. Domnívám se, že je tomu tak z důvodu, že trest, dle výše uvedených otázek, je vykonáván často také v afektu. A to pak pravděpodobně rodič moc nehledí na okolí. Není to správné, ale děje se tak.

Otázka č. 14. Když dítě potrestáte litujete toho?

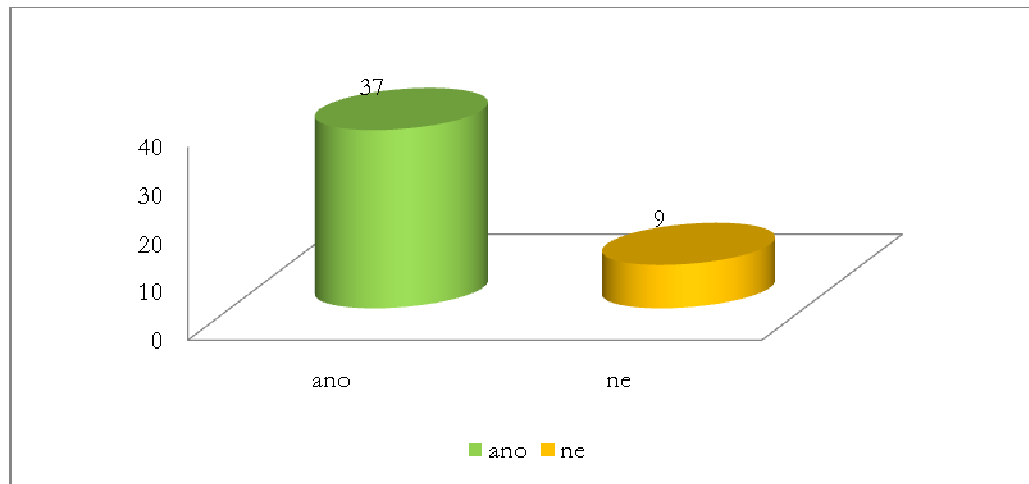

Je zajímavé porovnat tento výsledek s odpovědí otázky č. 23 a č. 6. Zde je možné vysledovat, že rodiče trest vidí jako užitečný, mají obavu, že bez použití jim dítě přeroste přes hlavu, ale zároveň vykonávání trestu v nich vyvolává lítost. Dle mého to svědčí o tom, že dnes rodiče nad vykonáním trestu více přemýšlí, než tomu bylo u jejich rodičů či prarodičů. Potvrzuje to fakt, že v minulých dobách u nás mnohem více panovala autoritativní výchova než dnes.

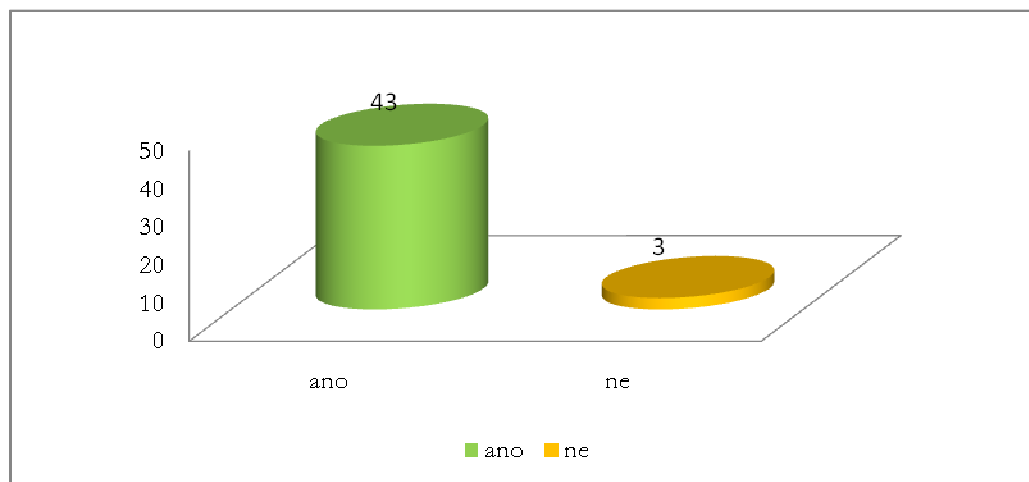
Otázka č. 15. Používáte stejné tresty jako Vaši rodiče?

Výsledek této otázky mě zaujal, lze z něj vyvodit, že poměrně velká část rodičů se s výchovou svých rodičů neztotožnila a sami vychovávají své děti jinak. Jako důvod udávají např., že mají jiný světový názor, že se jim výchova rodičů nelíbila, byla moc tvrdá a nevhodná, tresty přehnané.

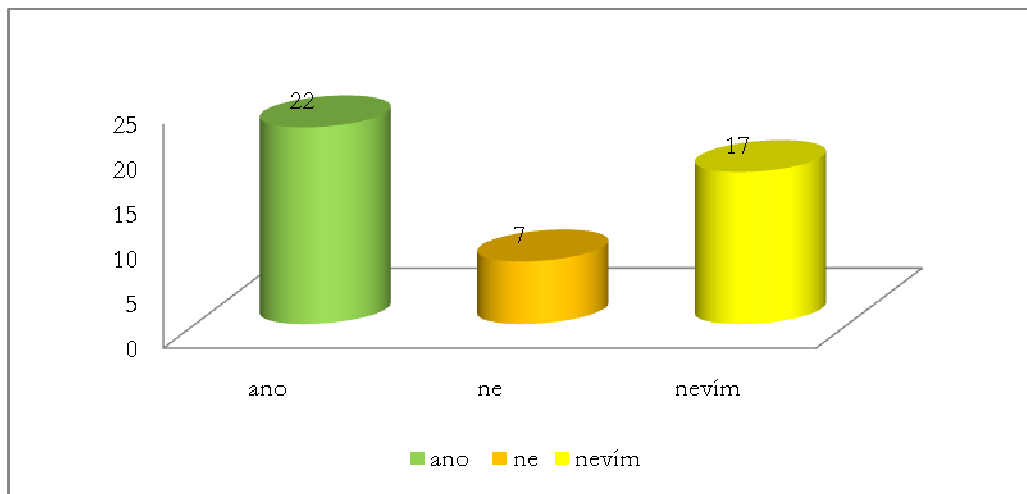
Otázka č. 19. Přístupujete k trestání dětí s ohledem na jeho povahu?

Potěšilo mě pozitivní zjištění, že i v tomto případě mnohé maminky přistupují k trestání tak, jak zdůrazňuje prof. Matějček, že je třeba dbát na povahu/individualitu dítěte.

Otázka č. 20. Myslíte si, že trest ztrácí účinek, pokud dítě nepotrestáte bezprostředně po projevu jeho nevhodného chování?

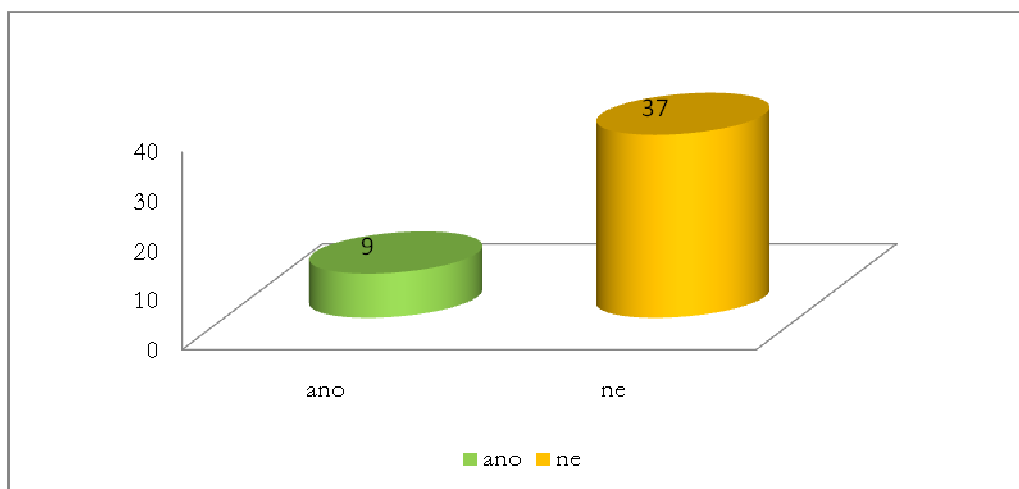
Maminky/rodiče dětí ve věku 3-6 let si jsou vědomi nutnosti dítě potrestat bezprostředně po „přestupku“. Jinak trest ztrácí daný efekt.

Otázka č. 21. **Domníváte se, že trestání vede u dětí k přijímání odpovědnosti za svoje chování v životě? (například ve škole, v rodině, ...)**

Výsledek přinesl zjištění, že nadpoloviční část maminek nevnímá trest jako nástroj, který naučí dítě mít za své chování zodpovědnost. Je však velmi zajímavé, že maminky které odpověděly ne či že neví, dle podrobnějšího vyhodnocení dotazníků, své děti trestají a to dokonce v 19 případech i tělesně. Nutně mě to vede k otázce, proč tedy maminky /rodiče trestají? Co je jejich cílem?

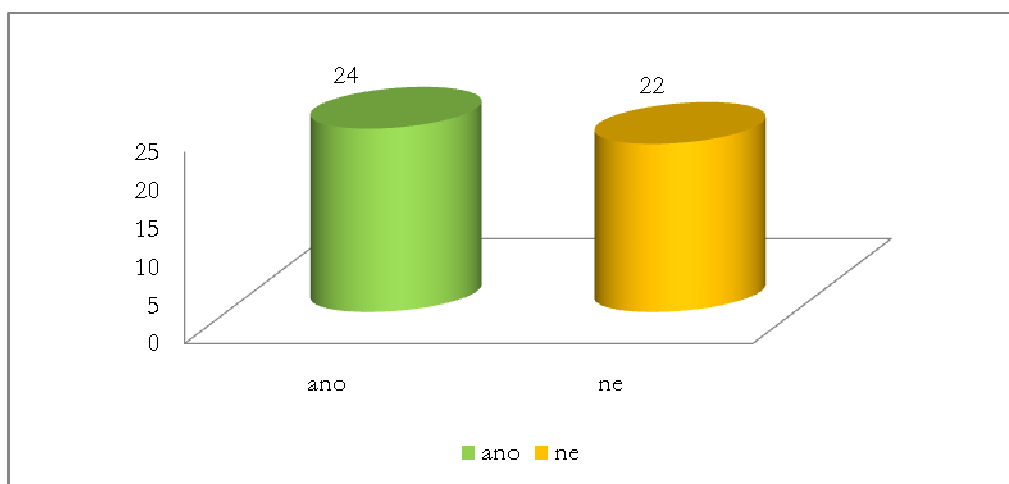
Otázka č. 22. **Přikláníte se k omezení (nebo úplnému zrušení) fyzických trestů příslušným zákonem?**

Tato otázka patřila k otázkám, které byly nedostatečně formulovány. Tato skutečnost zapříčinila komplikaci tazatelům a mě přinesla také složitost ve vlastním vyhodnocení. Výsledek

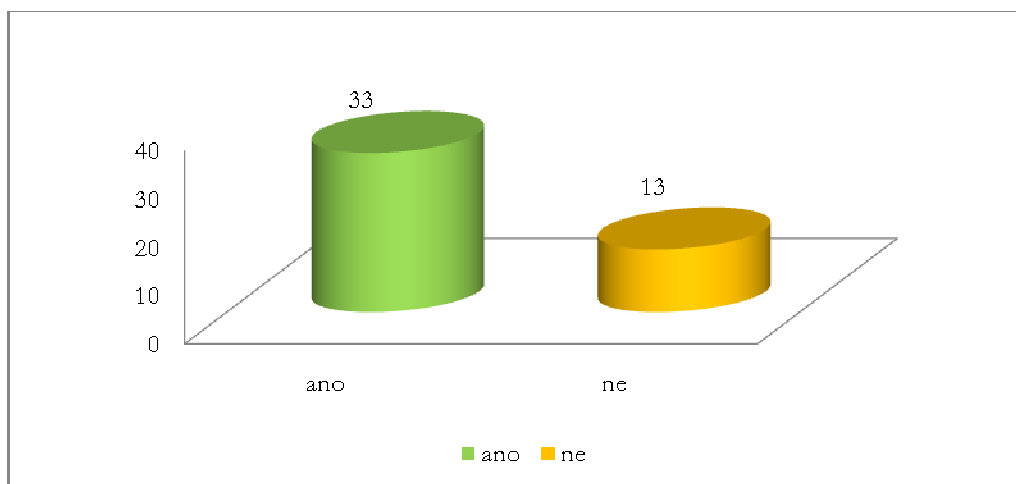
šetření to však neohrozilo. Dnes vím, že otázka měla být lépe formulována např. takto: Jste pro úplné zrušení fyzických trestů příslušným zákonem? Z odpovědí na stávající otázku není možné zjistit jasnou odpověď. Přesto se dá na základě odpovědí konstatovat, že maminky nejsou proti fyzickým trestům ve výchově a nemají potřebu tuto záležitost ošetřovat v zákoně, ba dokonce ji zákonem zakazovat.

Otázka č. 23. Obáváte se, že bez použití fyzických trestů, vám děti – jak se říká – „přerostou přes hlavu“?

Zdá se, že poměrně velká část maminek/rodičů využívá fyzického trestu i jakéhosi nástroje pro „kročení svých dětí, aby jim nezvlčily“. Takto formulované konstatování je jistě úsměvné, ale něco na něm asi bude.

Otázka č. 24. Myslíte si, že dítě reguluje své jednání strachem z trestu?

Myslím, že na výsledku této otázky není nic tak moc divného, protože to tak často opravdu u dětí bývá. V tak nízkém věku se v dítěti nijak velké uvědomění dobrého a vhodného chování nenachází. Myslím, že to přichází postupně až s narůstajícím věkem. V pozdějším věku, už by ale tato skutečnost chovat se dobře jen pod pohružkou trestu, byla na pováženou.

Otázky č. 25. Jaké volíte prostředky, když vás dítě neposlechne? A 26. Jakým způsobem docílíte toho, aby vás dítě poslechlo?

Tyto dvě otázky byly položeny tak, že se ve výsledku odpovědi prolínají. Z toho důvodu přináším výběr nejzajímavějších odpovědí, z obou otázek, které potvrzují, že výchova je pro rodiče opravdu pestrá disciplína, vyžaduje individuální přístup, dostatek moudrosti a lásky. Co platí u jednoho dítěte, nemusí platit u jiného. Odpovědi ponechávám v přesném znění respondentek.

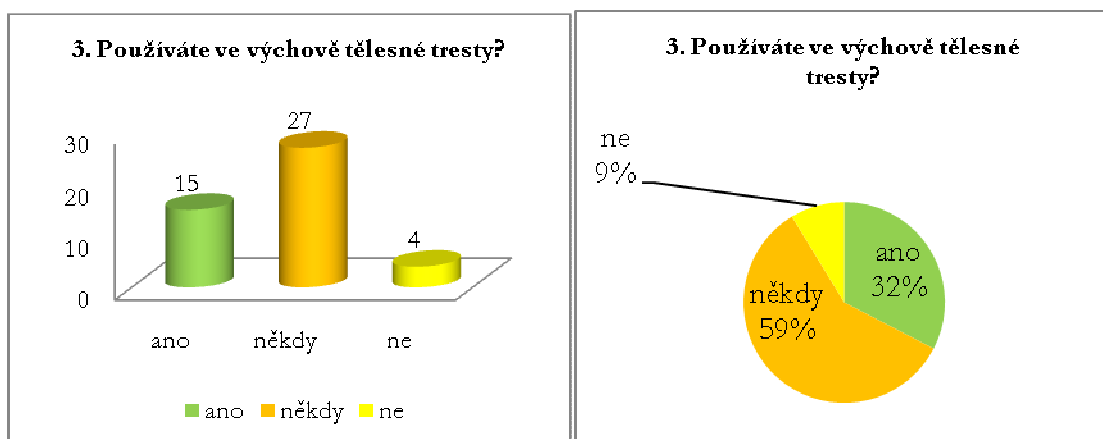
- Vysvětlování, motivace, změna tématu a snaha přesunout jejich pozornost jinam, pak se vrátit znovu k danému problému a také občas absolutní ignorace jejich „Ne, ne, ne!!! Já chci!“ (při záchvatu vzteku), zákaz a poslední varianta je fyzický trest.
- Vyhrážuji trestem, snažím se o důslednost.
- Záleží na významu toho, kdy potřebuji, aby poslechlo. Podle toho se liší můj přístup i důslednost tvrdost zásahu. Pokud úmyslně něco ničí nebo něco demoluje, dostane občas přes zadek. Pokud např. vběhne do silnice, když jede auto, domlouvám a vysvětluji donekonečna
- Nemusí vždy poslechnout, nevyžadují, požadují dohodu
- Upozorňuji, vyhrožuji trestem, zvyšuji hlas a naplácám. Jsem proti fyzickému trestu, ale nejsem schopna realizovat.
- Odcházím do koupelny a opakovaně volám, občas musím zpět a vysvětlovat. Pohrozím, že půjde spát nebo zhasnu v pokojíčku.
- Děti vědí, za které činnosti či za jaké jednání bude aplikován trest (dcera od jednoho roku hlásí „nenene“, když jde dělat něco zakázaného), přesto je však často nejprve napomeneme a připomeneme, že toto je nedobrá cesta. Pokud dítě neposlechne, je vzápětí potrestáno.
- Nejprve proběhne řada varování, pak následuje samotný trest, někdy stačí jen zvednutý prst a dítě pochopí, pokud neposlechne, následuje pohlavek, nebo poslání do kouta či svého pokoje s tím, ať se vrátí, až se uklidní, někdy nestačí ani to a pak následuje vařečka, v horších případech pásek.

- vařečku
- Různé ☺, dle situace a toho, kde se momentálně nacházím, ale většinou je šablona takto: nejdřív přichází varování, především se zvýšením hlasu, pak počítám do tří, pak eventuelně fyzický trest.
- Dám najevo zklamání. Někdy počítám do 3, pak následuje plácnutí. Nebo dám na výběr – buď poslechne, nebo bude následovat trest (ne tělesný). Někdy rezignuji (pokud nejde o zásadní věc).
- Pokud neposlechne, nejprve ji varuji, že jestli své chování nezmění, dostane přes zadek. Pokud zase neposlechne, řeknu, že jdu pro vařečku. Potom většinou poslechne a k tělesnému trestu nedojde. Ale jsou situace, kdy už musím dceři přes zadek dát. Příště by mi nevěřila, že jí dokážu potrestat. Potom většinou sama přijde a omluví se a celá záležitost je ukončena. Občas jí také zakážu sladkosti nebo nedovolím dívat se na televizi. Musí také odejít do svého pokoje, pokud se vzteká.
- V období prvního vzdoru, je dle mého názoru, neúčinnější "použit plácnutí". U větších dětí je možné zakázat třeba pohádku nebo hru na počítači apod.
- Jdu to rozdýchat, dle situace, především zvážím, je li můj požadavek oprávněný. Neděláme si iluze, že děti budou vždy poslouchat. Doufáme, že naše děti se budou chtít rozhodovat dobře. Snažíme se, aby děti věděly, že je milujeme, a že trest neznamená, že už je nemáme rádi.

6.4.1 Ověření hypotéz

V této části bych se ráda věnovala potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz, případně dalších zjištěných poznatků.

Graf č. 1

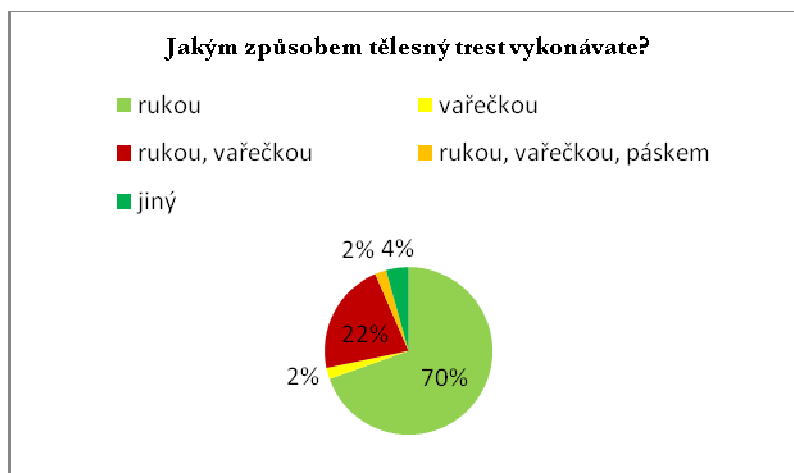

Hypotéza:

- A. Mám za to, že používání tělesného trestu zůstává i dnes jako jedna z výchovných metod, rodiče o vykonání tělesného trestu však více přemýšlejí.**

32% z celkového počtu dotázaných maminek odpovědělo kladně na otázku, zda používají tělesný trest ve výchově. Tento samostatný ukazatel by mohl stanovenou hypotézu vyvrátit. V případě, že ale připočteme i maminky, které na dotaz odpověděly „někdy“, tedy opravdu tělesný trest použijí, je možné konstatovat, že skutečně i dnes je používán fyzický trest jako výchovná metoda. Odpověď „někdy“, která činí 59% odpovědí z celkového počtu dotázaných lze posuzovat jako ukazatel toho, že o případném použití tělesného trestu dnešní rodiče více přemýšlejí a jednoznačně bezhlavě netrestají např. výpraskem.

V celkovém pohledu mě tento výsledek překvapil, neboť oproti společenské diskuzi, z které by se mohlo zdát, že je dnešní společnost proti používání fyzických trestů ve výchově, prokázalo šetření v této skupině maminek opak. Pouze 9% dotázaných maminek tělesný trest nepoužívá. Při podrobnějším srovnávání jejich odpovědí v dotaznících však zjistím, že polovina z nich ve výsledku někdy plácnutí na zadek použije, ač v této otázce říká ne. Tudiž kromě dvou maminek všechny dotázané tělesný trest používají.

Graf č. 2**Hypotéza:**

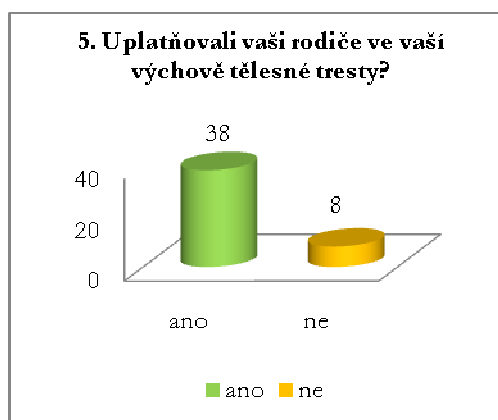
- B. Předpokládám, že jako tělesný trest se dnes používá pouze plácnutí přes ruku či zadek, případně lehký pohlavek. Nástrojem k vykonání tělesného trestu bývá nejčastěji ruka. Mám za to, že žádné extrémnější fyzické tresty dnes rodiče předškolních dětí nepoužívají (např. výprask řemenem, klečení na hrachu, apod.).**

Za předpokladu, že rodiče odpovídali pravdivě na otázku, jakým způsobem tělesný trest vykonávají, potvrdilo šetření stanovenou hypotézu, že dnes rodiče nepoužívají žádné extrémní tělesné tresty. (Pokud by se jednalo o nějaké extrémní tresty, nelze očekávat, že by se k nim v tomto šetření rodiče přiznali, protože by již mohly být vnímány jako nepřiměřené a hraničit s týráním.)

Šetření ukázalo, že nejčastějším nástrojem pro vykonání tělesného trestu je skutečně ruka, v dalších případech se objevuje vařečka nebo kombinace těchto dvou nástrojů. Pouze v jednom případě se objevuje jako nástroj pásek.

Z dalších odpovědí na dané otázky je možné vysledovat, že rodiče dnešních rodičů používali mnohem častěji řemen, rákosku, proutek a vykonávali výraznější výprasky. To se dnes již změnilo.

Graf č. 3

Hypotéza:

- C. Domnívám se, že rodiče, kteří byli sami v dětství tělesně trestáni, uplatňují také tělesné tresty ve výchově svých dětí. V jejich případě se tak děje proto, že se s touto výchovnou metodou ztotožňují.**

38 rodičů bylo v dětství fyzicky trestáno. Z této skupiny (38 rodičů) tělesný trest jako výchovný prostředek využívá 37 rodičů (zjištěno z porovnání otázky č. 3 a 5) Pouze jedna maminka, která byla tělesně trestána, tento výchovný prostředek neuplatňuje, protože jej dle vlastního vyjádření nevnímá jako optimální. Čtyři maminky nebyly fyzicky trestány a ani ony tuto metodu nepoužívají. Pět maminek využívá fyzického trestu ve výchově, přestože tuto metodu jejich rodiče nepoužívali.

Hypotéza byla potvrzena.

ZÁVĚR

Prošla jsem mnoho teorií o výchově dětí, prostudovala řadu názorů a rad odborníků na používání trestů a odměny ve výchově, včetně trestů fyzických, uskutečnila jsem dotazníkové šetření, abych zjistila názory a zkušenosti současných maminek ve svém okolí, vyhledala jsem si informace, jak se na tuto problematiku dívají v jiných zemích, nahlédla jsem, co k tématu nalezneme v knize knih - Bibli a došla jsme k následujícímu závěru.

Přesto, že jsem ve svém hledání narazila také na velmi kategorické odmítnutí fyzického trestu, zůstávám nadále přesvědčená, že pokud jsem rodič, své dítě miluji, tak v první etapě jeho života, tedy do doby nástupu dítěte do školy je na místě jako výchovný prostředek s láskou použít i „hůl“ a to ve smyslu biblického verše: „Kdo šetří hůl, nenávidí svého syna, kdežto kdo jej miluje, trestá ho včas.“ (Příslaví 13,24)

V pozdějším věku dítěte však uplatňovat ve výchově fyzický trest neshledávám žádoucí. Za naprosto nepřijatelné považuji použít fyzický trest na dítěti za špatné známky ve škole. V těchto situacích je dle mého soudu vina na straně rodičů a špatné známky jsou důsledkem toho, že rodiče nepomáhali dítěti v přípravě a učení a nevěnovali mu dostatečnou pozornost.

Přála bych si, aby ve smyslu výše citovaného verše z Bible každý rodič poznal, kdy je na místě použít „hůl“ a kdy je třeba dítě obejmout. Doufám, že až jednou budu mít své vlastní děti, budu mít dostatek moudrosti, abych toto vždy a včas rozeznala.

Seznam použité literatury

- BENDL, Stanislav. *Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky*. Praha : ISV , 2004.
- BIDDULPH, Steve. *Proč jsou šťastné děti šťastné*. Vyd. 1. Praha : Portál, 1997.
- ČÁP, Jan; MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. vyd. 2. . Praha : Portál, 2007.
- DOBSON, James. *Láska a kázeň ve výchově dětí*. První vydání. Praha : Návrat domů, 1997.
- HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2000.
- JŮVA SEN., Vladimír; JŮVA JUN., Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Vyd. 1. Brno : Paido, 1997.
- KOPŘIVA, Pavel, et al. *Respektovat a být respektován*. 3. vydání . Kroměříž : Spirála, 2008.
- LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha : Grada vyd. 1. , 1998.
- LENDEROVÁ, Milena; RÝDL, Karel. *Radostné dětství : Dítě v Čechách devatenáctého století*. Vydání první. Praha a Litomyšl : Ladislav Horáček - Paseka, 2006.
- LOVASOVÁ, Lenka; SCHMIDOVÁ, Kateřina. *Tělesné tresty*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti potřebují*. Vydání třetí. Praha : Portál, 2003.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém nebo po zlém*. 6. vyd. Praha : Portál, 2007.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Vydání 2. Praha : Avicenum, 1989.
- PIPEKOVÁ (ED.), Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozšířené a přepracované vydání. Brno : Paido, 2006.
- PREKOPOVÁ, Jiřina; SCHWEIZEROVÁ, Christel. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. Vyd. 4. Praha : Portál, 2003.
- RASER, Jamie. *Jak vychovávat děti, se kterými se dá žít*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2000.
- ROGGE, Jan- Uwe. *Rodiče určují hranice*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2005.
- VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí : Definice- popis- následky*. vydání 1. Praha : Grada, 2004.
- Bible*. [s.l.] : [s.n.], 1989. 288 s.

Články

MORKES, František. Tělesné tresty ve škole a v rodině. *Rodina a škola*. 2008, roč. 55, č. 6, s. 28 - 29.

BUBOVÁ, Irena. Zdeněk Matějček a jeho pohled na odměňování a trestání dětí. *Talent : měsíčník pro učitele a příznivce základních uměleckých škol*. 2005/2006, roč. 8, č. 3, s. 10-13.

VANÍČKOVÁ, Eva. Co zjistil náš výzkum. *My a děti*. 1994, roč. 24, č. 1, s. 5-6.

KOTMELOVÁ, Bedřiška. Já snad nejsem přísná, spíš jednoznačná – rozhovor s J. Prekopovou. *Naše rodina*, 2003, roč. 35, č. 24.

Legislativa

Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb.

Webové stránky

<http://www.mpsv.cz/cs/4306>

<http://www.mpsv.cz/cs/7264>

<http://www.ceskenoviny.cz/domov/zpravy/482062>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 1. - Dotazník

Milé maminky,

pokud mne neznáte, dovoluji Vám stručně představit. Jmenuji se Alžběta Swiatková, je mi 21 let a jsem studentka třetího ročníku Husitské teologické fakulty - obor sociální pedagogika. Vzhledem k tomu že nastal čas, kdy musím vyhotovit bakalářskou práci, obracím se na Vás s prosbou o spolupráci.

Děti v mém životě zaujímají důležité místo, přesto že zatím nemám žádné vlastní. Často však přemýšlím o výchově a v této souvislosti mě zaujala diskuse, která nedávno proběhla ve společnosti a týkala se návrhu zrušení tělesných trestů ve výchově. Rozhodla jsem se, že právě na toto téma vypracuji bakalářskou práci, tedy „Tresty jako prostředek ve výchově (tělesné tresty ve výchově)“.

Nezbytnou součástí bakalářské práce je provedení šetření k danému tématu. Obracím se proto na Vás maminky dětí ve věku 3 -6 let s prosbou o zodpovězení otázek v níže uvedeném dotazníku.

Pokud budete mít zájem znát výsledky šetření, do kolonky email napište na sebe kontakt a já Vám po zpracování dat zašlu výsledek. Pokud nemáte zájem, kolonku nevyplňujte. Dotazník je anonymní.

DOTAZNÍK

Věk matky:

Počet dětí:

Pohlaví dítěte (dětí):

Věk dítěte (dětí):

Jsou-li uvedeny možnosti, vámi zvolenou odpověď označte. V ostatních případech odpovězte stručně svými slovy, prosím pište čitelně, aby z důvodu nečitelnosti nemusel být Váš dotazník vyřazen. Chcete-li dotazník obohatit případně mi něco sdělit, ráda Vaše připomínky, zkušenosti či názory využiji ve své práci. Děkuji Vám za spolupráci a přeji Vám s Vašimi dětmi především mnoho radosti a k jejich výchově mnoho trpělivosti.

- 1) Co si představujete pod pojmem tělesné tresty? (napište stručně svými slovy)
- 2) Používáte tresty ve výchově svých dětí?

Ano	Někdy	Ne
-----	-------	----
- 3) Používáte ve výchově tělesné tresty?

Ano	Někdy	Ne
-----	-------	----
- 4) Trestali vás vaši rodiče?

Ano	Ne
-----	----
- 5) Uplatňovali vaši rodiče ve vaší výchově tělesné tresty?

Ano	Ne
-----	----

Pokud je vaše odpověď ano, jakým způsobem Vás trestali? (napište stručně svými slovy)

- 6) Myslíte si, že trest přinese dítěti užitek?

Ano	Někdy	Ne
-----	-------	----

- 7) Kdo používá v rodině tresty více?
a) matka b) otec c) babička d) někdo jiný. Kdo?:
- 8) Když udělíte tělesný trest, vykonáváte ho vy?
Ano Většinou ano Ne
- 9) Myslíte si, že tělesné tresty vedou k projevům násilí u dětí?
Ano Ne
- 10) Jakým způsobem tělesný trest vykonáváte? (možné zaškrtnout více možností)
a) rukou b) vařečkou c) páskem d) jiné
- 11) Trestáte svoje dítě/ děti v afektu?
Ano Někdy ano Spíše ne Ne
- 12) Vysvětlíte následně dítěti, proč jste ho potrestaly?
Ano Někdy ano Spíše ne Ne
- 13) Trestáte děti i v přítomnosti lidí, kteří nepatří do rodiny?
Ano Někdy ano Spíše ne Ne
- 14) Když dítě potrestáte, litujete toho?
Ano Někdy ano Spíše ne Ne
- 15) Používáte stejné tresty jako Vaši rodiče?
Ano Ne
- Pokud je Vaše odpověď Ano: Z jakého důvodu volíte stejnou výchovnou metodu?
(napište stručně svými slovy)
- Pokud je Vaše odpověď Ne: Jaké pohnutky Vás od toho odrazují? (napište stručně svými slovy)
- 16) Necháváte vykonání tělesného trestu na druhém rodiči?
Ano Někdy ano Spíše ne Ne
- 17) Když dítě potrestáte, ví, za co trest dostalo?
Ano Ne
- 18) Předchází před samotným trestem varování?
Ano Někdy Ne
- 19) Přistupujete k trestání dětí s ohledem na jeho povahu?
Ano Ne
- 20) Myslíte si, že trest ztrácí účinek, pokud dítě nepotrestáte bezprostředně po projevu jeho nevhodného chování?
Ano Ne
- 21) Domníváte se, že trestání vede u dětí k přijímání odpovědnosti za svoje chování v životě?
(např. ve škole, v rodině...)
Ano Ne Nevím

- 22) Přikláníte se k omezení (nebo úplnému zrušení) fyzických trestů příslušným zákonem?
Ano Ne
- 23) Obáváte se, že bez použití fyzických trestů, vám děti – jak se říká - „přerostou přes hlavu“?
Ano Ne
- 24) Myslíte si, že dítě reguluje své jednání strachem z trestu?
Ano Ne
- 25) Jaké volíte prostředky, když vás dítě neposlechne? (napište stručně svými slovy)
- 26) Jakým způsobem docílíte toho, aby vás dítě poslechlo? (napište stručně svými slovy)